БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ҚИЗИЛ ЎЗБЕКИСТОН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТ (большевик) ЛАР ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ, ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 133 (6560)
5 ИЮЛЬ 1946 йил
ЖУМА
БАҲОСИ 20 ТИЙИН

ҒЎЗАНИ САРАТОН СУВИГА ҚОНДИРИБ СУҒОРАЙЛИК

Пахтадан юқори ҳосил олишда кўп йиллик тажрибага эга бўлган кекса деҳқонларимиз ғўзани гуллаб, ҳосил тугадиган даврида уни саратон сувига қондириб суғоришнинг мўл ҳосил учун курашда ҳал қилувчи аҳамиятга эга эканлигини та'кидлайдилар. Бу ҳақиқат агрономия билими блан яна мустаҳкамланади. Бутун Иттифоқ пахтачилик илмий-текшириш институтининг Оққовоқ станциясида ўтказилган тажриба шуни кўрсатдики, гуллаш давридаги сув қанча кечиктириб берилса, пахта ҳосили ҳам шунча кам бўлади.

Шунинг учун ҳам ЎзК(б)П Марказий Комитети ўз қарорларида ғўзани июль ойида саратон сувига қондириб суғоришни пахтакорларимиз олдига жуда муҳим вазифа қилиб қўйди. Чунки ғўзани гуллаш даврида яхши парвариш қилиб, ўз вақтида суғориш, кўсакларни кўпроқ сақлаб қолишга катта ёрдам беради. Аксинча шу пайтда ғўза талаб қилганидан бир кун кечикиб суғорилса ҳам ҳосилга анча зарар етади.

Ҳозир ғўзани суғоришнинг ана шу муҳим пайти келди. Шу кунни ғанимат билган етук деҳқонлар ғўзани чопиш, культивация қилиш ва кетма-кет суғориш блан, унинг серҳосил бўлишини та'мин этмоқдалар. Бу йил гектаридан 40 центнердан пахта бериш мажбуриятини олган Карл Маркс, Ленин номли илғор колхозлар (Самарқанд область, Пахтакор районида) ғўзани тўрт культивация, уч марта чуқур кетман чопиғидан чиқариб, уч марта қондириб суғордилар. Шунинг учун ҳам Карл Маркс номли колхознинг ўртоқ Жумабой Эшниёзов бошлиқ звеноси, Ленин номли колхознинг ўртоқ Тожихон Хусанова бошлиқ юзцентнерчи бригадасининг ҳар туп ғўзасида ҳозирданоқ 20-25 шона, 10-15 гул ва 5-6 тадан кўсаги бор. Мана бу ғўзани гуллаш олдидан яхши парвариш қилиб ме'ёрига етказиб суғоришнинг самарали натижасидир. Бундай яхши натижаларга эришган илғор колхозлар, бригада ва звенолар ҳарбир районда топилади.

Бундан ғўзани ҳамма жойда ҳам ана шундай яхши парвариш қилиб, қондириб суғорилаяпти, деган хулоса чиқариб бўлмайди. Республикамизда ғўза қатор ораларини ишлаш белгиланган муддатда бажарилмаётганидек, суғориш ҳам пиҳоятда кечиктирилмоқда. Чунки, суғориш ғўза қатор ораларини ишлашга боғлиқ. Ҳарбир чопиқ ва культивациядан кейин суғориш, суғоргандан кейин дарҳол қатор ораларини ишлаш мўл ҳосил учун курашнинг асосий шартидир.

Аммо, республикамизнинг кўп колхоз ва совхозларида ғўза парвариши ҳозирги куннинг ана шу талабига тўла жавоб беролмайди. Республикамизда биринчи июльга қадар биринчи суғориш 94,2 процент, иккинчи суғориш 66,6 процент бажарилган. Ҳолбуки, шу муддатгача ҳамма ердаги ғўзалар икки сувдан чиқарилиб, учинчи ва тўртинчи суғориш ялпи кизитиб юборилиши керак эди. Бунинг ўрнига учинчи суғориш 28,7 процент, тўртинчи суғориш эса атиги 2,6 процент бажарилган.

Бунинг асосий сабаби шундаки, республикамизнинг айрим область ва районларида партия ва совет ташкилотларининг раҳбарлари, сув хўжалиги ва техника экинлари министрликларининг ходимлари, колхоз правлениялари, совхоз директорлари сувдан қат'ий план асосида тежаб фойдаланишга мас'улиятсиз қараб келмоқдалар. Сувни нормадан ортиқ сарф қилиш, ғўзани бостириб суғориш каби жиноий ҳолларга йўл қўйилиши орқасида кўп сувлар бекорга оқиб, суғориш юзасидан тузилган графиклар бузилаётир.

Ғўзани суғоришда энг орқада қолаётган Бухоро областининг Вобкент районида берилган сув блан кунига 700 гектар ўрнига 450-500 гектар ғўза суғорилмоқда. Бунга сабаб шуки, райондаги колхозлар ғўзага берилган сувдан кўпроқ бошқа экинларга фойдаланмоқдалар. Масалан: иккинчи МТС хизмат қиладиган колхозларда ғўзага нисбатан бошқа экинлар бир ярим марта кўпроқ суғорилган. Ҳали 500 гектарлаб ери бир марта ҳам сув ичмаган «Норпой» совхозида 6 куба сув блан 420 гектар ўрнига 150-170 гектар ғўза суғорилади. Бошқа экинлардан ҳар куни 220—250 гектари сув ичади. Конимех районида эса ғўзани ёппасига бостириб суғориш блан, бир томондан сувни кўп исроф қилсалар, иккинчи томондан ғўзани нобуд қилмоқдалар. Бу райондаги «Большевик» колхозининг ўртоқ Нурматов бошлиқ бригадасида эгат олмасдан ёппасига суғориш натижасида пахта майдони кўллаб, ғўзалар сув тагида қолиб кетган. Ўртоқ Миржонов бошлиқ бригадада эса ёш болалар сувчи қилиб қўйилган. Уларнинг иши устидан назорат қилинмаслиги орқасида 3 гектар ғўза нобуд қилинган.

Мана бундай фактларни биргина Бухоро областида эмас, республикамизнинг бошқа областьлардаги кўпчилик колхозларда ҳам учратиш мумкин. Тошкент областининг Бекобод районида ўтбосишдан қўрқиб, ғўзаларни сувдан қантариб қўймоқдалар. Бу райондаги «Қаҳрамон» ва Киров номли колхозларда сувсизликдан ғўзаларнинг барги қовжирай бошлаган. «Правда» колхозида эса ғўза қатор оралари юмшатилмасдан уст-устига суғориб, ерни қотириб қўйганлар. Ғўзалар эса сарғайиб, ўсишдан тўхтаб қолган.

Ғўзани сувга қондириб, мўл ҳосилни та'мин этадиган ҳозирги мас'улиятли кунларда сувни исроф қилишга ва суғориш агротехникасини бузишга йўл қўяётган районларнинг раҳбарлари бу блан пахта мўл ҳосилига катта путур етажагини тушиниб, етармиканлар! Гап, сталинча тўртинчи бешйилликнинг биринчи йили бўлмиш 1946 йилда мамлакатга 1 миллион 160 минг тонна пахта бериш ҳақида боради. Бу ҳосил ҳарбир шонадан, ҳарбир гулдан, ҳарбир кўсакдан тўпланади. Шонани гулга, гулни кўсакка айлантириб, мўл ҳосилни қўлга киритиш, ҳозирги кунда ғўзани тинмай парвариш қилишни, қўшимча ўғитлашни, кеча-кундуз суғоришни талаб этади. «Сув ғўзанинг қони» дейдилар. Айниқса саратон суви пахтага дори.

Вазифа шундай экан, маҳаллий партия ва совет ташкилотларининг раҳбарлари, сув хўжалиги идораларининг ходимлари ҳукуматимизнинг сувдан фойдаланиш ҳақидаги қонунининг бузилишига, сувнинг исроф қилинишига асло йўл қўймасликлари керак. Ҳарбир район, колхоз ва совхозда ғўзани суғориш қат'ий план асосида олиб борилиши лозим. Суғориш агротехникасига тўла риоя қилиб, фақат эгат орқали най ва чим усулида тагидан жилдиратиб суғориш ва бу ишга энг яхши тажрибали колхозчиларни ажратиш зарур. Ҳарбир суғоришдан кейин ер етилиши блан қатор оралари культивация ва чопиқ қилиниши лозим.

ЎзК(б)П Марказий Комитети июль ва август ойларида ғўзани яна камида бир ярим-икки марта ишлаш, ғўзани кеча-кундуз суғориш зарурлигини асосий вазифа қилиб қўйди. Бу вазифани тўла бажо келтириш, ғўзани июль ойи ичида икки-уч марта қондириб суғориш республикамизда пахтачиликни ривожлантириш юзасидан ўртоқ Сталин томонидан қўйилган вазифаларни тезроқ амалга оширишга катта ёрдам беради.

Пахта мўл ҳосилини та'минлаш учун ғўза қатор ораларини кетма-кет юмшатиб, саратон суви блан қондириб суғоришни большевикчасига намунали ўтказайлик.

ЎзССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Ғ. О. ОЛИМЖОНОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ЎРМОН ХЎЖАЛИГИ МИНИСТРИ ҚИЛИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Ғулом Олимжонович Олимжонов Ўзбекистон ССР Ўрмон Хўжалиги Министри қилиб тайинлансин.

ЎзССР Олий Совети Президиумининг Раиси А. МЎМИНОВ.

ЎзССР Олий Совети Президиумининг Секретари Ф. ЮСУПОВ.

1946 йил, 2 июль.
Тошкент шаҳри.

ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ВА ЎЗБЕКИСТОН К(б)П МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА

1946 йил июнь ойининг биринчи ярмида ғўза қатор ораларини тракторлар блан ишлашда энг яхши натижаларга эришганликлари учун, ЎзССР Министрлар Совети ва Ўзбекистон К(б)П Марказий Комитети ЎзССР Министрлар Совети блан Ўзбекистон К(б)П Марказий Комитетининг кўчма қизил байроқларини қуйидагиларга топширишга қарор қилдилар:

I. Машина-трактор станциялари бўйича:

1. Сурхондар'ё областининг Шўрчи МТСига (директори ўртоқ Сердюков).
2. Наманган областининг Уйчи МТСига (директори ўртоқ Чекасин).

II. Ғўза қатор ораларини ишлашда «универсал» тракторларидан жуда яхши фойдаланган трактор бригадалари бўйича:

1. Сурхондар'ё область, Шўрчи МТСининг 18-нчи трактор бригадасига (трактор бригадасининг бошлиғи ўртоқ Скрехин).
2. Фарғона область, Тошлоқ МТС нинг 1-нчи трактор бригадасига (трактор бригадасининг бошлиғи ўртоқ Рустам Усмонов).
3. Наманган область, Уйчи МТСининг 14-нчи трактор бригадасига (трактор бригадасининг бошлиғи ўртоқ Собир Мамадалиев).

III. Ғўза қатор ораларини ишлашда СХТЗ тракторлари блан чизельлардан жуда яхши фойдаланган трактор бригадалари бўйича:

1. Наманган область, Наманган районидаги 2-нчи МТС нинг 15-нчи трактор бригадасига (трактор бригадасининг бошлиғи ўртоқ Абдулла Тўйчиев).

Жамбул туғилган куннинг юз йиллиги

Союзлар Уйининг Колонна залида кеча

3 июльда Москва жамоатчилиги буюк қозоқ оқини Жамбул Жабоев туғилган куннинг 100 йиллигини нишонлади. Союзлар Уйининг Колонна залида кеча бўлди. Бу кечада адабиёт ва сан'ат арбоблари, Москвадаги олий ўқув юртларининг ўқитувчилари ва студентлари ҳамда Қизил Армия жангчилари қатнашдилар.

Сталин мукофоти лауреати шоир В. И. Лебедев-Кумач Жамбулнинг ҳаёти ва ижоди тўғрисида доклад қилди. Лебедев-Кумач оқиннинг ўз халқи блан маҳкам боғланганлигини ва совет ватанига садоқат блан умрининг охиригача хизмат қилганлигини айтди. Жамбул вафоти олдидан сўнгги қўшиғини ижод қилди. Бу қўшиқ халқимизнинг гитлерчилар Германияси устидан қозонган ғалабасига бағишланган эди.

Шундан кейин, шоир С. Маршак Жамбул блан учрашуви тўғрисидаги хотираларни ўқиб берди. Жамбулнинг илгариги адабий секретари қозоқ шоири Т. Жароков оқиннинг «Ватаним» ва «Ленинградлилар, менинг фарзандларим» деган ше'рларни қозоқ тилида ўқиб берди, Жамбулнинг рус шоирлари томонидан таржима қилинган ше'рлари ҳам ўқиб берилди.

Кечанинг охирида катта концерт бўлди.

ЎзССР Техника экинлари министрлиги ва Ер ишлари министрлиги МТС лари бўйича 1 июльгача трактор ишлари планининг бажарилиши ҳақида ма'лумот

(Йиллик планга нисбатан процент блан).

Областьлар	Техника экинлари министрлиги МТС лари бўйича: Ҳаммаси	20 июньдан 1 июльгача ўсиш	Трактор блан биринчи культивация қилиш планининг бажарилиши	Трактор блан иккинчи культивация қилиш планининг бажарилиши	Трактор блан учинчи культивация қилиш планининг бажарилиши	Ер ишлари министрлиги МТС лари бўйича: Ҳаммаси	20 июньдан 1 июльгача ўсиш
Тошкент	79,6	3,3	97,5	83,4	52,8	68,4	2,1
Фарғона	80,0	4,8	80,1	81,2	60,7	—	—
Наманган	84,8	3,0	99,5	92,7	83,7	—	—
Андижон	84,4	5,2	95,2	95,3	52,3	—	—
Самарқанд	70,5	2,6	100,0	95,2	26,0	57,8	1,6
Бухоро	63,5	1,9	83,5	74,1	23,6	—	—
Қашқадар'ё	64,6	3,1	100,0	61,9	23,0	53,8	2,9
Сурхондар'ё	73,4	2,3	93,5	72,7	46,0	53,0	—
Хоразм	63,7	1,7	97,4	40,9	1,5	—	—
Қорақалпоғистон АССР *)	61,7	4,5	100,0	49,4	—	—	—
Ўзбекистонда ҳаммаси	**74,6**	**3,4**	**93,2**	**80,3**	**44,8**	**58,0**	**2,2**

ЭСЛАТМА: Қорақалпоғистон АССРнинг ма'лумоти 25 июньга берилган.

Андижон областининг ўзаро текшириш бригадаси Тошкент областининг далаларида

Андижон областининг бирнеча йил мобайнида пахта тайёрлаш планларини бажармай шармандаларча орқада қолиб кетганлиги ма'лум. Тошкент областидаги колхозлар эса бу даврда пахтадан юқори ҳосил етиштириб ном чиқардилар. Шунинг учун ҳам Андижон областидаги колхозчилар пахтадан юқори ҳосил олишда Тошкент областининг пахтакорлари блан мусобақа қилишни ўзлари учун шарафли бир иш деб биладилар.

Ўтган йили республикада энг кўп ҳосил олган я'ни гектаридан ўрта ҳисоб блан 14 центнердан пахта етиштирган Тошкент области бу йил гектаридан олинадиган ҳосилни 18 центнергача етказиш мажбуриятини олди. Тошкент областининг пахтакорлари бу мақсадга эришмоқ учун ўтган йилдагига нисбатан бирнеча марта кўпроқ ва яхшироқ ишлашлари керак.

Тошкент областидаги колхозларнинг пахта далаларида аҳвол қандай?

Бригадамиз минглларча гектар ердаги ғўзанинг аҳволини ва унинг парваришқилинишини кўздан кечирди, минерал ва маҳаллий ўғитлардан қандай фойдаланилганлигини текширди, дала ишларининг машина ёрдами блан бажарилиши, колхозларда меҳнатни уюштириш, ҳисобга олиш ва шу сингари бошқа кўп масалалар блан шуғулланди.

Тошкент областидаги районларда ғўзани яхши парвариш қилиб етиштираётган колхозлар, бригадалар ва звенолар оз эмас. Бутун Иттифоқ социалистик мусобақасининг ташаббусчиси бўлган Каганович номли колхоз (Янгийўл районида) далаларидаги ғўзани кўриб хурсанд бўлдик. Юқоричирчиқ районидаги «Учинчи Интернационал» колхози, Сирдар'ё районидаги «Ғалаба» колхози ва Мирзачўл районидаги «Қизил деҳқон» колхози далаларида ҳам пахтадан мўл ҳосил олиш кутилади.

Бундай колхозларнинг далаларидаги ғўза уч марта яхши чопиқ қилиниб, тузик ўсмоқда, кўп жойда ғўзалар гуллаган, ба'зи ерларда эса шоналай бошлаган. Ба'зи илғор колхозлардагина шундай аҳволни кўриш мумкин. Умуман олганда Тошкент областидаги колхозларда ғўза парвариши қониқарли эмас.

Чигит экиш олдидаги ишларнинг кечиктирилиши экишнинг ҳам кечикишига сабаб бўлди. Шу сабабдан, чигитнинг текис униб чиқиши учун имкон берадиган чораларни кўриш керак эди. Ғўзанинг текис униб чиқиши учун энг муҳим воситалардан бири бўлган чигит суви кўп районларда берилмаган. Бу ҳол ёмон оқибатларга сабаб бўлган.

Техника экинлари министрлигининг 10-нчи сонли буйруғида ғўзанинг қалинлиги юзасидан икки схема берилган эди. Семиз ерларнинг ҳарбир гектарида 80—90 минг, бошқа ерларда эса, 90—100 минг ғўза тупи бўлиши керак эди. Тошкент области ҳосилининг тақдирини ҳал этадиган ана шу энг муҳим чорани ҳам бажармади. Қуйидаги рақамлар буни очиқ кўрсатади. 9926 гектар ернинг ҳар гектарида 50 мингдан ҳам камроқ туп ва 46 минг гектар ерда 75 минг тупдан ғўза бор. Тупроқ шароитига қараб ҳар гектар ерда 90—100 минг тупдан ғўза етиштирилиши лозим бўлган районларда ғўзанинг сийрак эканлигини кўрамиз. Масалан, Мирзачўл районида 13 минг гектар пахта майдонининг 800 гектаридагина ҳар гектарда 70—90 минг туп ғўза бор. Бошқа ерларда эса чигит жуда сийрак униб чиққан.

Сирдар'ё районида ҳам аҳвол шундай. Бу районда 7200 гектар ернинг ҳар гектарида 60 минг тупгача ғўза бор. Оққўрғон районида ҳам чигит сийрак чиққан. Бу районда 25266 гектар ернинг ҳар гектарида ғўза тупи 60 мингтадан кам.

Область техника экинлари бўлимининг (бошлиғи ўртоқ Тоҳиров) сводкаларига ишонадиган бўлсак, барча районларда ғўзани яганалаш 10 июньгача тамомланган дейиш мумкин. Аммо бригадамиз бу ма'лумотнинг кўзбўямачиликдан иборат эканлигини аниқлади. Масалан, Янгийўл районида 106 гектар ернинг ғўзаси (Фрунзе, Максим Горький номли колхозлар ва «Коминтерн» колхозида) ягана қилинмаган. Юқоричирчиқ, Ўртачирчиқ, Оққўрғон, Чиноз, Сирдар'ё, Мирзачўл ва Бекобод районларида шу вақтгача 2162 гектар ердаги ғўза ягана қилинмаган. Бундан ташқари, Тошкент областида 10293 гектар ерда ҳар уяда 2-3 туп ўрнига 5-6 туп ва ундан ҳам кўпроқ ғўза қолдирилган. Бундай жойларда ғўза яхши ўсмайди.

Ғўза парваришида энг мас'улиятли иш деб ҳисобланган қатор ораларини ишлаш қандай аҳволда? Мусобақадош Тошкент областининг колхозчилари экиш олдидан ва экиш даврида йўл қўйилган хато ва нуқсонларни тузатиш учун қатор ораларини пухта ишлашлари керак эди. Аммо амалда бундай аҳволни кўрмаймиз. Область техника экинлари бўлими қатор ораларини биринчи ишлаш 18 июньда (1 ойдан кўпроқ кечикиб) тамомланди деб ҳисоблайди. Лекин Андижон областидан келган ўзаро текшириш бригадаси биринчи чопиқни 25 июньгача ҳам тамомламаган колхозлар кўп эканлигини аниқлади.

Масалан, Бўка районидаги Сталин номли колхознинг 43 гектар ердаги ғўзаси биринчи чопиқ ҳам қилинмаган, «Сталин коммунаси» колхозида бундай ерлар 15 гектардир. Пискент районидаги Тельман номли колхозда 9 гектар ердаги ғўзанинг қатор оралари ишланмаган. Бундай аҳволни бошқа районларда ҳам учратиш мумкин. Ўртачирчиқ районида 466, Оққўрғон районида 451, Янгийўл районида 99, Сирдар'ё районида 178, Мирзачўл районида 287 ва Бекобод районида 64 гектар ердаги ғўза биринчи чопиқ ҳам қилинмаган. Бригада областьда чопиқ ва культивация қилинмаган 2134 гектар ғўза борлигини аниқлади.

Учинчи чопиқ 25 июньда тамомланиши керак эди, аммо бу вақтгача иккинчи чопиқ ҳам тамомланмаган.

Бунга асосий сабаб областьдаги трактор паркининг ёмон ишлаётганлигидир. Тошкент областидаги барча МТСлар планга мувофиқ 688 трактор культиватори ва 188 чизельни колхоз далаларига чиқаришлари керак эди. Ҳолбуки қатор ораларини ишлашга киришгунча атиги 288 культиватор тракторга ўрнатилган. Областьдаги МТСлар чопиқ тракторларини чиқариш планини 25 июньдагина, я'ни 50 кун кечикиб бажарганлар.

Кўп тракторларнинг бекор туриши ҳам колхозларга катта зарар етказмоқда. Мисол учун Юқоричирчиқ районидаги бирнеча колхозни кўрсатиш мумкин. Юсупов номли колхозда бир трактор 13 июньдан 21 июньгача бекор турган. Шундан кейин бу трактор бир кун ишлатилиб ремонтга жўнатилган. «Политотдел» колхозида икки трактор мотор ва культиваторларнинг бузуқлиги орқасида 14 июньдан 24 июньгача бекор ётган.

Чопиқ тракторларининг иш унуми бутун область бўйича жуда кам. Масалан, 10 майгача Тошкент областида ҳарбир трактор ўрта ҳисоб блан 6,4 гектар, 30 майгача 6,7 гектар, 25 июньгача 8,3 гектар ғўзани чопиқ қилган.

МТСларнинг ходимлари эҳтиёт қисмлар, керакли асбобларнинг етишмаслиги ва техника жиҳатидан кам ёрдам берилаётганлиги тўғрисида кўп шикоят қиладилар. Республикада энг кўп саноатлашган Тошкент областидаги МТСларнинг ходимларидан бундай шикоятларни эшитиш ма'қул эмас. Совет ва партия ташкилотларининг раҳбарлари ана шундай катта моддий имкониятлардан фойдаланиб, ғўза парваришини механизация усулида бажаришга кўпроқ э'тибор қилишлари керак эди. Тошкент области қишлоқ хўжалигини механизациялаштиришда бошқа областьларнинг ҳаммасига етакчи бўлиши керак деб талаб қилишга ҳақлимиз.

Ўзаро текшириш бригадасининг а'золари колхоз далаларини текширган вақтларида культивация ва чопиқ сифатининг паст эканлигини ва бу соҳада кўзбўямачилик қилинганлигини аниқладилар. Юқоричирчиқ районида учинчи культивация қилинмаган 849 гектар ер культивация қилинган деб кўрсатилган. Янгийўл, Мирзачўл, Оққўрғон ва Сирдар'ё районларидаги колхозларда ҳали яқиндагина чопиқ қилинган 5356 гектар ерда чопиқ сифати жуда паст. Колхозчилар бизнинг берган баҳомизга қўшилдилар ва бу ерларни яна чопиқ қилишга ва'да бердилар. Шуниси қизиқки, биз борган колхозларнинг кўпчилигида юзаки чопиқ қилинмоқда, ғўза тупларининг ёни юмшатилмайди, ғўза қатор ораларида ёввойи ўтлар ўсиб кетган. Ба'зи колхозларнинг пахта майдонларида қовун, тарвуз, қанд лавлаги ва ҳатто помидор каби экинлар борлигини кўриш мумкин (Сирдар'ё районидаги Карл Маркс номли колхоз ва Мирзачўл районидаги Навоий номли колхоз).

Кўпгина пахта майдонида ғўза қониқтириб суғорилмаганлиги сабабли бу ҳол унинг ўсишига халақит бераётир. Шу сабабли Тошкент областидаги колхоз далаларида ғўзани суғориш айниқса ҳозир катта аҳамиятга эгадир. Далалар пухта текшириб чиқилгандан кейин 23 минг гектарга яқин пахта майдони дарҳол суғорилиши кераклигини аниқладик. Юқоричирчиқ районида 915, Ўртачирчиқ районида 1764, Оққўрғон районида 1285, Янгийўл районида 138, Чиноз районида 2153, Сирдар'ё районида 4743, Мирзачўл районида 4624 ва Бекобод районида 2536 гектар ердаги ғўза дарҳол суғорилиши керак.

Тошкент областидаги ариқ ва зовурлар пахта далаларига етарли миқдорда сув беради. Бу сувдан мувофиқ фойдаланиш керак, холос. Кўп районларда сувдан тежаб фойдаланмайдилар. Айниқса Мирзачўл районида сувдан яхши фойдаланмаётирлар. Бу районда 1 июньдан 20 июньгача сувдан фойдаланиш коэффициенти 0,88, Бўка районида 0,88, Пискент районида 0,86ни ташкил этади.

Бу районларда суғориш сифати яхши эмас, ҳарбир картада ғўзалар сув тагида қолиб кетмоқда. Культивация қилмай туриб, такрорий суғориш каби ҳоллар ҳам кўп учрайди (Сирдар'ё районидаги XVIII партконференция номли колхоз).

Тошкент областидаги район ва колхозларда ўғитлардан яхши фойдаланмаётирлар. Биринчи марта қўшимча ўғитлаш 1 июльга тамомланиши керак эди. Аммо область техника экинлари бўлимининг ма'лумотларига қараганда, қўшимча ўғитлаш плани атиги 50 процент бажарилган. Бекобод, Сирдар'ё ва Ўртачирчиқ районлари бу соҳада айниқса кейинда қолмоқдалар. Бу районларда ғўзанинг тўртдан бир қисмигина қўшимча ўғитланган. Барча районларда минерал ўғитлар чиқариб солиш учун керакли машина ва асбоблардан фойдаланмаётирлар деса бўлади. Ўғитлар қўл блан солинади, кўпинча майдаланмасдан ернинг устига солинади.

Бўка районидаги Сталин номли колхозда ва «Сталин коммунаси» колхозида селитр блан ўғитланган пахта майдонларидаги сувлар шолипояларга ташланмоқда. Юқоричирчиқ районидаги «Меҳнат бирлиги» колхозида ўтлар ўсиб ётган ерларга ўғит солинган. Бекобод районидаги Навоий номли колхозда селитра ҳарбир гектар ерга 500 килограммдан солинган. Бунинг натижасида ғўза куйиб кетган.

Областьдаги барча районларда ғўзани қўшимча ўғитлаш учун маҳаллий ўғитлардан фойдаланмаётирлар. 25 июньгача областьда атиги 488 гектар (2,8 процент) ергагина маҳаллий ўғит чиқариб солинганини айтиш кифоя. Чиноз, Мирзачўл, Оққўрғон, Пискент ва Орджоникидзе каби районларда эса, далаларга маҳаллий ўғит мутлақо чиқариб солинаётгани йўқ.

Минерал ўғитларни яхши сақламайдилар. Кўпгина колхозларда селитра қаровсиз ётмоқда. Бу ҳол селитранинг ўғирланишига сабаб бўлмоқда. Масалан, Сирдар'ё район, Чинобод қишлоқ советидаги «Коммунизм» колхозида уч колхозчининг ҳовлисидан 500 килограмм селитра топилди, «Ленинобод» колхозининг бир а'зосиникида 100 килограмм селитра топилди.

8565 гектар ерда ўргумчак канаси ва пахта бити пайдо бўлганига қарамай, зараркунандаларга қарши олиб борилаётган кураш мутлақо қониқарсиздир.

Колхозларда меҳнатни уюштириш ва интизом каби муҳим масалаларга ҳозир кўпроқ э'тибор қилиш керак. Пахтадан юқори ҳосил олиш йўлидаги курашнинг муваффақияти колхозчилар меҳнатининг тўғри уюштирилишига боғлиқдир.

Янгийўл районидаги Каганович номли колхоз бу жиҳатдан кўп ибрат бўлолади. Иш ҳайвонлари, транспорт, культиваторлари бўлган бригада ва звенолар ўз участкаларида доимий ишлайдилар. Ҳатто айрим қатор оралари ҳам колхозчиларга беркитиб берилган. Ҳаммага намуна бўладиган бу колхозда ҳеч ким прогул қилмайди. Колхозда меҳнат яхши уюштирилганлиги натижасида тобора янги муваффақиятларга эришилмоқда. Биз бундай яхши мисолларни, афсуски, областьдаги бошқа кўп колхозларда кўрмадик.

Чиноз районидаги Горький номли колхозда звенолар ўз участкаларида ишламайдилар. Колхоздаги прогулчилар катта зарар етказмоқдалар. Далаларда фақат хотин-қизларгина ишламоқда. Колхоз раиси ўртоқ Исмоиловнинг сўзига қараганда, бригадамизнинг а'золари келган кунда эркаклардан беш киши чопиққа чиқарилди. Лекин биз буларни далада учратмадик. Уларнинг ҳаммаси ўзларининг томорқаларида ишлаган.

Янгийўл районидаги Киров номли колхозда (раиси ўртоқ Бобоев район партия комитетининг вакили ўртоқ Аҳмадиев) эркаклардан 30 киши далада ишлаши керак эди. текширув ўтказилган кунда атиги 3 кишини далада кўрдик. Текшириш куни Мирзачўл районидаги тўрт колхозда (Энгельс, Охунбобоев номли колхозларда, «8-нчи март» колхозида ва «Учинчи бешйиллик» колхозида 188 киши узурсиз прогул қилган, бутун районда эса 1179 киши ишга чиқмаган.

Тошкент областида 69.560 киши пахтакор бригадаларга бириктирилган. 30 май ва 20 июньда булардан атиги 75—77 процент далада ишлади. Мирзачўл, Бўка ва Сирдар'ё районларида ишчи кучларидан жуда ёмон фойдаланмоқдалар. Бу районларда 20 июнь куни колхозчиларнинг 51-52 процентигина ишга чиқди.

Меҳнатни ҳисобга олиш ва меҳнатга ҳақ тўлаш ҳам ҳамма жойда яхши йўлга қўйилган деб бўлмайди. Масалан, Янгийўл районидаги Сталин номли колхозда меҳнатга ишбай усулида ҳақ тўлаш принципи қўпол равишда бузилган. Чопиқда ишловчиларнинг ҳаммасига уларнинг иш унумига қарамай, 1,5 меҳнат кунидан ёки 1,25 меҳнат кунидан ёзилган.

Колхозчилар ўртасида оммавий ташвиқот ишлари яхши уюштирилган эмас. Яслалар ва иссиқ овқат ташкил этилмаган колхозлар ҳам бор. Колхозчиларнинг кўпчилиги бир кун ичида қилган ишларининг натижаларини билмайди. Бригадалар ва звенолар ўртасидаги социалистик мусобақанинг натижалари кўпинча ҳисобга олинмайди.

Тошкент областидаги колхозларда ўзаро текшириш натижасида аниқланган камчиликлар шулардан иборат. Текшириш якунлари пахтакорларнинг область кенгашида муҳокама қилинди. Бу кенгашда 600 га яқин киши қатнашди. Шундан кейин ўзаро текшириш бригадасининг а'золари текшириш даврида аниқланган камчиликларни йўқотишда колхозчиларга ёрдам бериш учун яна районларга жўнаб кетдилар.

Область ва район партия ҳамда совет ташкилотлари ғўза қатор ораларини ишлашга раҳбарликни тубдан яхшилаб, ҳосилнинг тақдирини ҳал этадиган ҳамма ишларни яқин кунлар ичида самарали уюштиришда колхозчиларга ёрдам берурлар деб ишонамиз.

А. АЛИМОВ — бригада раҳбари, Андижон область партия комитетининг секретари; бригада а'золари: **Г. ДЕРГАЧЕВ** — область техника экинлари бўлимининг старший агрономи, **А. УМИРЗОҚОВ** — Избосхан район техника экинлари бўлимининг бошлиғи, **П. РЕШЕТОВ** — область пахта терстининг бош агрономи, **А. ЮНУСАЛИЕВ** — Андижон районидаги Карл Маркс номли колхознинг звено бошлиғи, **И. ҚОСИМОВ** — Сталин район партия комитетининг секретари, **Т. МАТ'ЁҚУБОВ** — Ленин район техника экинлари бўлимининг бошлиғи, **ЮСУПОВ** — Избосхан районидаги Ленин номли колхознинг раиси.

И. В. СТАЛИН АСАРЛАРИНИНГ БИРИНЧИ ТОМИ

Бутун Иттифоқ Коммунист (большевик)лар Партияси Марказий Комитети қарори блан И. В. Сталин Асарларининг биринчи нашри чиқазилмоқда.

И. В. Сталин Асарлари тўпламининг чиқиши партиямизнинг ғоявий ҳаётида муҳим воқиадир.

Ўртоқ Сталиннинг асарларида большевиклар партиясининг социалистик революция ғалабаси учун ва мамлакатимизда социализм жамияти қурмоқ учун, Совет давлатини қурмоқ ва мустаҳкамламоқ учун қилинган барча тарихий курашлари тажрибасининг назарий хулосалари берилган. Ўртоқ Сталиннинг асарларида марксизм-ленинизм назарияси ривожлантирилган ва янги тажрибалар блан бойитилган.

Ўртоқ Сталин Асарларининг яқинда чиққан биринчи томига 1901 йилнинг сентябрь ойидан бошлаб то 1907 йилнинг апрель ойигача ёзилган асарлари кирган. Бу томга кирган асарлар Ленин раҳбарлиги остида марксча-ленинча партия бўлган большевиклар партиясининг пойдевори қурилган тарихий даврни порлоқ суратда тасвирлаб берадиган асарлардир. Ўртоқ Сталиннинг ҳарбир асари революциянинг турли амалий масалалари муносабати блан ёзилиб, бу масалаларнинг ҳарбирига жавоб бўлиб тушган. Ўртоқ Сталиннинг асарлари революция масалалари блан машғул бўлган ижодий фикрнинг ҳамиша бедор бўлиб, амалий ҳаракатдан ҳамиша хабардор бўлиб турганини ва бу ҳаракатнинг ҳарбир қадамини ёритиб, бу ҳаракатни назарий ва илмий жиҳатдан онгли йўлга солиб борганини кўрсатади.

Сталин асарларининг ҳозир босилиб чиққан биринчи томига, Ўртоқ Сталиннинг мазкур биринчи томга ёзган сўз бошисида айтилгандек, «ленинизмнинг мафкураси ва сиёсати ҳали тугал бир ҳолга кириб такмилига етмаган» (XI бет) даврда ёзилган асарлари кирган.

Ўртоқ Сталин, ёзган назарий асарлари блан, улуғ Ленин блан бирга улуғ ленинизм партиясининг ғоявий қуролини вужудга келтирди.

★

Россияда социализм назарияси ишчилар ҳаракати блан энг аввал Ленин раҳбарлиги остида боғлана бошлади. Закавказьеда социализм назариясини ишчилар ҳаракати блан боғлаш йўлидаги курашга ўртоқ Сталин раҳбарлик қилди. Ўртоқ Сталин вужудга келтирган «Брдзола» («Кураш») деган яширин газета бу ишда жуда катта роль ўйнади; марксизм йўлини тутган Россиядаги газеталарнинг энг яхшиси «Искра» бўлса, ундан кейингиси шу газета эди. Ўртоқ Сталин Асарлари тўпламининг биринчи томига «Брдзола» газетасида 1901 йил сентябрь ойида чиққан биринчи сонидаги бошмақола, сўнгра бу газетанинг 1901 йил ноябрь — декабрь ойида чиққан сонидаги «Россия социал-демократлар партияси ва унинг биринчи галдаги вазифалари» деган мақола кирган.

Социализмни ишчилар ҳаракати блан қўшиш фикрини Ўртоқ Сталин «Россия социал-демократлар партияси ва унинг биринчи галдаги вазифалари» деган шу мақоласида айниқса чуқур баён қилган; Ўртоқ Сталиннинг бу мақоласи мазмуни жиҳатидан Лениннинг «Нимадан бошламоқ керак?» ва «Нима қилмоқ керак?» деган доҳиёна асарларига жуда ўхшайди. Ўртоқ Сталин бу мақоласида инқилобий амалияни инқилобий назария блан қўшиш зарурати қандай қилиб тарих тараққиёти талаби блан келиб чиққанини кўрсатади ва Россия социализм ғоясининг қандай тараққий қилиб борганлигини ниҳоятда яхши баён қилиб беради.

Бошланиб келаётган янги давр кўпроқ мустабид чор ҳукуматини ағдариш йўлидаги сиёсий кураш даври бўлажагини Ўртоқ Сталин ўша вақтдаёқ билиб, икки-уч йил ўтар-ўтмас чоризм бутун халқ революциясидан ваҳимага тушиб қолур, деб айтган эди. Ўртоқ Сталин буни назарда тутиб, социал-демократлар партиясининг асосий вазифалари нималар эканини ҳам айтди ва «социал-демократлар партиясига бир ёқадан бош чиқарган кучли ташкилот керак, я'ни фақат исмдагина эмас, балки шу блан бирга тутган асосий масалага ва тактика масалаларидаги қарашлари жиҳатидан ҳам, бирлашган ҳамжиҳат **партия ташкилоти керак»** деган эди (28-нчи бет).

★

Ўртоқ Сталин Асарлари тўпламининг биринчи томига кирган мақолалар ичида марксистлар партиясининг мафкуравий асосларига доир масалалар тўғрисидаги мақолалар катта аҳамиятга эгадир.

Ўртоқ Сталин Асарларининг биринчи томига кирган «Кутаис мактублари» деган мақола, назарий аҳамияти, баён қилинган фикрларнинг бойлиги ва чуқурлиги жиҳатидан ниҳоятда кучли бўлган «Партиядаги ихтилофлар тўғрисида пича» деган брошюра ҳамда «Социал-демократга жавоб» деган мақола Лениннинг «Нима қилмоқ керак?» деган асарида майдонга ташланган ва далиллар блан исбот этилган да'воларнинг ҳимоясига ва бу да'воларнинг чуқур ма'но ва аҳамиятини кўрсатишга бағишланган. Ўртоқ Сталин бу асарларида ҳаракат ўзлигича бора-бергани яхши деючи оппортунистлик назариясини ниҳоятда қаттиқ танқид қилиб, бу назарияни жуда уриб ташлайди, ишчилар ҳаракатининг ривожланишида онгнинг қандай катта роли борлигини текшириб, бу масалани жуда чуқур ва илмий таҳлил қилади ҳамда инқилобий партия блан инқилобий назариянинг ишчилар синфи учун қандай катта аҳамиятя борлигини далиллар блан исбот қилади.

Ўртоқ Сталин «Партиядаги ихтилофлар тўғрисида пича» деган китобида ҳаракатнинг ўзлигича боришш тўғрисидаги меньшевиклар назариясини жуда қаттиқ танқид қилиб, бу блан бирга ўзлигича бўладиган ҳаракат ҳеч маҳал бизни социализмга томон элтолмайди деган фикрга ҳам қаттиқ қарши чиқди.

Ўртоқ Сталин бу тўғрида қуйидаги сўзларни ёзган эди:

«Ба'зи біровлар, гўё Лениннинг ва «кўпчиликнинг» фикрича, социализм мафкураси блан боғланмаган ишчилар ҳаракати ҳалок бўлади, ижтимоий инқилобга етишаолмайди, деб да'во қиладилар. Аммо, бу ўйлаб чиқазилган, бекорчи одамларнинг топиб чиқарган гапидир, бу хил гаплар фақат Ан сингари қалбаки марксистлардан бошқа ҳечкимнинг миясига келмаса керак» (103-нчи бет).

Ўртоқ Сталин, «социал-демократик ҳаракат деб бўлмайдиган синфий кураш ва синфий талашлар ҳам, ҳар ҳолда ишчилар синфини албатта социалистик революцияга олиб боради» ва шунинг учун, ўзлигича бўладиган ишчилар ҳаракати ҳеч маҳал социализмга томон элтолмайди, деган да'во ишчилар ҳаракатини барибир ҳалок бўлади деючи зарарли назариядир ва бу назария илмий коммунизм мафкураси блан боғланмаган синфий курашга аҳамият бермайдиган, уни писанд қилмайдиган ва уни инкор қилишдан иборат бўлган нотўғри қарашлар туғдиради, халос, деган эди.

Аммо, ўзлигича бўладиган ишчилар ҳаракати бора-бора провардида социализмга етказса, бу ҳолда илмий социализмнинг ва унинг ишчилар ҳаракати блан боғланишининг нима аҳамияти қолади? Ўртоқ Сталин бу ҳақда қуйидаги сўзларни ёзади: «иқтисодий тараққиёт узоқ замонлар ўтиб бир вақтга бориб ишчилар синфини албатта ижтимоий инқилобга етказади ва бинобарин ишчилар синфини буржуазия мафкурасидан бутунлай алоқа узишга мажбур қилади. Лекин гап шундаки, бу йўл жуда узоққа чўзилади ва кўп азоб-уқубатли бўлади» (105-нчи бет). Ишчилар синфи ўз ҳолича ҳам социализмга етиша оладику-я, лекин шуниси борки, у қоронғи зулматда кўп замонлар адашиб сарсон бўлиб, шундан кейингина етишаолади ва бу адашишлар орқасида ишчилар синфи кўп қурбонлар беради. Лекин «муқаддас ўлкага» тез кирадиларми ёки кеч кирадиларми, енгиллик бланми ёки қийинчилик бланми, ажабо, ишчиларга буниси барибирми?» (96-нчи бет).

Ишчилар синфи камроқ қийналиб тезроқ озодликка етишмоғи учун ишчилар ҳаракатини социализм блан қўшмоқ керак, Ўртоқ Сталиннинг ғоянинг ўйнайдиган актив роли ва социалистик онгнинг роли тўғрисида айтган фикрлари янги хил партиянинг кераклигини исбот қилиш учун катта далиллардан бўлди.

Лекин партия ишчилар ҳаракатининг социализм блан қўшилганидан иборат бўлмоғи учун партия ўзининг барча ишларида инқилобий назария блан инқилобий амалияни бирга лаштирмоғи ва ўзи бу бирлашишнинг мужассам тимсоли бўлмоғи керак.

Ленин «Бир қадам олға, икки қадам орқага» деган машҳур китобида партия пролетариатнинг раҳбар ташкилоти эканлиги тўғрисидаги та'лимотини ниҳоятда доҳиёна бир суратда чуқур баён қилди. Ўртоқ Сталин ёзган мақолаларида Ленин томонидан майдонга ташланган ташкилий қоидаларни далил ва исботлар блан ниҳоятда кучли ҳимоя қилди.

Ўртоқ Сталиннинг, «Пролетарлар синфи блан пролетарлар партияси» ва «Социал-демократлар миллий масалани қандай тушинадилар?» деган икки мақоласи большевиклар партиясининг ташкилий асосларини далиллар блан исбот қилишга бағишлангандир.

Ўртоқ Сталин «Пролетарлар синфи блан пролетарлар партияси» деган мақоласида, партия уставининг биринчи бандини Ленин таклиф қилгандай қабул қилмоқ тўғрилигини жуда яхши исбот қилади, партиянинг қандай тузилиши тўғрисида ҳам Ленин айтган фикрларни жуда яхши ҳимоя қилади. Ўртоқ Сталин мазкур мақоласида меньшевикларнинг ташкилий масалалардаги оппортунистикликларини қаттиқ танқид қилиб, ишчилар синфининг ва унинг партиясининг муҳим манфаатларини, **курашаётган пролетариатнинг жанговар ташкилоти** бўлмоғи лозим бўлган пролетариат партиясининг муҳим манфаатларини ҳимоя қилади.

Ўртоқ Сталин «Социал-демократлар миллий масалани қандай тушинадилар?» деган мақоласида бир марказга бирлашган Россия социал-демократ ишчилар партияси кераклигини далиллар блан исбот қилади ва айни замонда марксизмнинг миллий масала тўғрисидаги қарашларини чуқур баён қилади.

Ўртоқ Сталин бу мақоласида Грузиядаги буржуа миллатчилар партияси бўлган социалистик-федералистлар партиясини жуда қаттиқ танқид қилиб, уларнинг қарашларини ер блан яксон қилиб ташлади. Чет элларда «Сакартвело» («Грузия») деган газетани чиқариб турган бир тўда миллатчилар бу партиянинг ўзаги эдилар. Бу миллатчилар тўдаси ичида анархистлар, эсерлар, миллатчи демократлар ҳам бор эди. Ўртоқ Сталин бу партиянинг қарашларини қаттиқ танқид қилиш блан бирга, арман миллатчилар ташкилоти бўлган «Арман социал-демократ ишчилар ташкилоти»ни ҳам қаттиқ танқид қилди.

Ўртоқ Сталин бу ҳақда ёзган мақолаларида федералистларнинг буржуазияга лаганбардорлик қилганликларини кўрсатиб, уларнинг қарашлари тамомила нотўғри эканлигини исбот қилди.

Ўртоқ Сталиннинг «Социал-демократлар миллий масалани қандай тушинадилар?» деган асари миллий масалада марксизм назариясини яратишда ниҳоятда муҳим ўрин тутди. Бу асарда майдонга ташланган фикрлар кейин Ўртоқ Сталиннинг «Марксизм ва миллий масала» деган асарида яна кенгайтириб мукаммаллаштирилди.

1904—1907 йиллар даври бошида Россияда инқилобий ҳаракат тобора ўсган, у тобора баланд кўтарилиб борган ва 1905 йил октябрида бошланган умумий-сиёсий стачкадан кейин кучайиб шу йилнинг декабрида бўлган қуролли қўзғолон даражасига етган давр эди. Революциянинг тобора кучайиб авж олиб борганлиги социал-демократлар партиясидан бу инқилобий юксалиш замонига тўғри келадиган тактика йўлларини топишни талаб қилди.

Ўртоқ Сталин Россияда бошланган революциянинг аввалиданоқ бошлаб, Лениннинг революцияда тутган тактика ва стратегиясини ҳамиша ёқлаб келди ва уларни амалга оширди. Ўртоқ Сталин 1905 йил январь ойида ёзилган «Кавказ ишчилари ўч олур вақти келди!» деган хитобномасида қуйидаги сўзларни ёзган эди: «**Бу революциядаги кучларнинг энг каттаси шаҳар ва қишлоқ пролетариатидир. Аммо, бу революциянинг байроқдори либерал афандилар эмас, балки социал-демократ ишчилар партиясидир»** (78-нчи бет). «Революцияни халқ қилади, халқ эса, пролетариат блан деҳқонлардир» (139-нчи бет), «деҳқонлар революциянинг илғор кучи бўлган пролетариат блан бирлашмоқдан манфаатдордирлар» (140-нчи бет)—бу сўзларни Ўртоқ Сталин «Муваққат инқилобий ҳукумат ва социал-демократия» деган мақоласида ёзган эди.

Ўртоқ Сталин «Қуролли қўзғолон ва бизнинг тактикамиз», «Реакция кучаймоқда», «Маркс ва Энгельс қўзғолон тўғрисида» деган мақолаларида қуролли қўзғолоннинг кераклигини исбот қилади ва бу қўзғолонга бош бўлмоқ, уни уюштирмоқ лозим деб талаб қилади. Ўртоқ Сталин меньшевикларга қарши чиқиб, «турмушнинг пролетариат олдига қўйиган янги вазифаси — **бутун Россия қўзғолонига амалий раҳбарлик қилиш ва уни ташкилий жиҳатдан тайёрлашдир»,** дейди (139-нчи бет). Ўртоқ Сталин ишчилар синфининг чинакам жанговар партиясининг вазифаси ёлғиз сиёсий раҳбарлик қилишни билмоқ эмас, сиёсий раҳбарлик блан бирга, ҳарбий раҳбарликни ҳам билишдир, уруш илмини ҳам, уруш техникаси ва уруш ҳунарини ҳам билишдир деб эди.

Ўртоқ Сталин бояги «Муваққат инқилобий ҳукумат ва социал-демократия» деган мақоласидаёқ жуда муҳим тактика қоидаларини мукаммаллаштириб айтиб берган эди.

Ўртоқ Сталин пролетариат блан деҳқонларнинг инқилобий демократик диктатураси бўлган инқилобий Муваққат ҳукумат кераклигини ёқлаб, Муваққат ҳукумат Та'сис қилучи мажлиснинг чақирилишини кутиб ўтирмасдан, мумкин қадар чуқур демократикислоҳотлар қилиб, минимум программани амалга оширабермоғи керак, деган эди. Ўртоқ Сталин «Муваққат инқилобий ҳукумат ва социал-демократия» деган мақоласининг охирги қисмида, эски қонунларни бекор қилиб янги қонунлар жорий қилишга Муваққат ҳукуматнинг ҳаққи йўқ, деб да'во қилган меньшевикларга раддия жавоб бериб, бундай деган эди: «Ажабо, бу муҳокамалардан бемаза либерализм ҳиди келмайдими?... Министрлар кабинети нимадир? Доимий ҳукумат борлигининг натижасидир. Инқилобий Муваққат ҳукумат нимадир? — доимий ҳукуматнинг **йўқотилиши** натижасидир. Буларнинг биринчиси бор қонунларни доимий армия ёрдами блан амалга оширади. Иккинчиси бор қонунларни бекор қилиб, уларнинг ўрнига қўзғолон кўтарган халқ ёрдами блан революция продасини қонунлаштиради» (156-нчи бет).

Ўртоқ Сталиннинг меньшевиклар сиёсатини қаттиқ танқид қилиб ва большевизмнинг тактикага оид бўлган йўл-йўриқларини ниҳоятда яхши мудофаа қилиб ёзилган мақолалари чоризмга қарши қат'ий кураш бошламоқ учун барча кучларни тўплаш ва бирлаштиришда ғоятда катта роль ўйнади.

Ўртоқ Сталин декабрь ойидаги қўзғолоннинг мағлубиятидан кейин меньшевикларнинг «қуролга тутинмоқ керакмас эди» деган ҳоинона гапларига жуда қаттиқ қарши чиқди.

Бу ҳақда Ўртоқ Сталин, «бугун қўзғолоннинг ғалабаси учун бизга **бир ёқадан бош чиқазган, бирлашган партия керак... партия томонидан уюштирилган қўзғолон ва ҳужум сиёсати керак»** (203-нчи бет) деган эди.

1906 йил апрель ойида РСДРП нинг бирлаштиручи қурултой деб аталган IV қурултойи бўлди. Бу қурултойда Ўртоқ Сталин Ленин блан биргалашиб меньшевикларга қарши чиқиб, революцияда большевикларнинг йўлини ҳимоя қилди. Ўртоқ Сталин «ҳозирги аҳвол тўғрисида» сўзлаган нутқида Россиянинг ижтимоий-сиёсий ҳаётининг тараққиётида икки йўл белгиланди: бири ёлғон ислоҳотлар йўли, иккинчиси революция йўли, тепасида пролетариат раҳбарлик қилиб бораётган инқилобчи деҳқонлар блан майда буржуазия ана шу иккинчи йўлга, революция йўлига кирмоқдалар, деди. Ўртоқ Сталин бу нутқини «ёки пролетариат гегемонлик қилади ёки демократик буржуазия гегемонлик қилади — партиямизда масала ана шу тарзда қўйилган, бизнинг ихтилофларимиз шу масалададир» деган сўзлар блан тамом қилди (240-нчи бет).

Қурултойда музокара қилинган масалалар ичида аграр масала катта ўрин тутди. Ўртоқ Сталин «Аграр программани ўзгартиш тўғрисида» қурултойда сўзлаган нутқида, сўнгра «аграр масала» ва «аграр масалага доир» деган мақолаларида, меньшевикларнинг ерни муниципализация қилиш тўғрисидаги талабларига қарши чиқиб қаттиқ курашди.

Ўртоқ Сталин ўз Асарларининг биринчи томига ёзган сўз бошисида, большевикларнинг аграр масаладаги қарашлари қандай вужудга келганининг тарихини илмий равишда баён қилиб берди ва партиянинг аграр программасини далиллар блан исбот қилишда буржуазия революциясининг ўсиб социалистик революцияга айланиши тўғрисидаги Ленин назариясининг қандай катта аҳамияти бўлганлигини кўрсатди.

★

Ленин блан Сталиннинг назариёт соҳасида ва инқилобий амалий фаолияти соҳасида қилган ҳамма ишларида назария блан амалияни бирлаштириш учун, назарияни пролетариатнинг ўткир қуролига айлантириш учун курашганликлари аниқ кўриниб туради. Сталин асарларининг биринчи томига кирган «Анархизмми ёки социализм?» деган асари бунинг яққол бир намунасидир.

Ўртоқ Сталиннинг «Анархизмми ёки социализм?» деган асари қисқа бир муқаддимадан ва қуйидаги уч бобдан иборат: 1. Диалектик метод; II. Материализм назарияси; III. Пролетариат социализми.

Ўртоқ Сталин бу муқаддимасида социализм уч катта оқимга: реформизм, анархизм ва марксизм оқимларига бўлинганини айтади. Реформизм ҳақиқатда социалистик революцияни инкор қилади ва капитализм тинчлик ва осойишталик блан ўсиб социализмга айланади, дейди; лекин анархистлар ўзларини инқилобчилар деб мақтайдилар. Аммо анархистлар ҳақиқий инқилобчилар ҳам эмаслар, чунки улар пролетариат диктатурасини инкор қиладилар, ҳақиқий социалистлар ҳам эмаслар, чунки улар майда жамоалар социализми қурмоқчи бўладилар. Ўртоқ Сталиннинг «Анархизмми ёки социализм?» деган асари тўппа-тўғри шу анархистларга қарши, я'ни марксизмнинг очиқдан-очиқ душмани бўлганларга қарши ёзилган асар эди, лекин шунинг блан бирга, бу асар пролетариат социализмини, унинг фалсафий-назарий ҳамда илмий-тарихий асосидан, я'ни диалектик материализм блан тарихий материализмдан ажратиб қўймоқчи бўлган, социализмдан айниган риёкор кишиларга ҳам қаттиқ зарба берар эди.

Ўртоқ Сталиннинг «Анархизмми ёки социализм?» деган асари мунозара доирасидагина қолмай, янада чуқурроқ масалаларни ўз ичига олган асардир. Ўртоқ Сталиннинг бу асари марксизм назарияси асослари ниҳоятда моҳирлик блан ёзилган, далиллар блан исбот этилган ва яна мукаммаллаштирилган бир асардир.

Ўртоқ Сталин марксизм та'рифини қуйидаги сўзлар блан бошлайди: «Марксизм социализм назариясигина эмас, марксизм бутун бир маслак, бутун бир фалсафий системадир. Маркснинг пролетар социализми ана шу фалсафанинг ўзидан табиий суратда келиб чиқади. Бу фалсафий системанинг номи диалектик материализмдир» (297-нчи бет). Ўртоқ Сталиннинг пролетар социализми блан диалектик материализм назариясининг бир-биридан ажралмас бутун бир нарса эканлиги тўғрисида майдонга ташлаган бу қоидаси, Ўртоқ Сталиннинг «Анархизмми ёки социализм?» деган асарида айтилган фикрларнинг ўзагидир.

Ўртоқ Сталин бу «Анархизмми ёки социализм?» деган асарида марксизм маслагини, пролетар социализми блан диалектик материализмнинг бир-бирига ниҳоятда маҳкам боғланганлигини кучли далиллар блан исбот қилади.

Ўртоқ Сталин бу асарининг «Диалектик метод» деган бўлимида бутун ҳаёт доим ҳаракат қилиб ўзгариб туришини, ҳаётда ҳамиша «янгилик блан эскилик, **ўсаётган нарсалар блан ўлаётган нарсалар** борлигини инқилобий нарсалар блан аксил инқилобий нарсалар ҳам борлигини» исбот қилади. «Ҳаётда янгидан туғилиб кундан-кунга ўсиб боручи нарсани енгиб бўлмайди, унинг илгарила қараб қилган ҳаракатини тўхтатиб бўлмайди» (298-нчи бет). Пролетариатни ҳозирги замонни ҳаракатга келтириб турган энг катта куч деб билиб, унга суянучи илмий социализм ҳаётнинг ана шу қонунига э'тибор қилади. Чунки «пролетариат доим ўсмоқда ва кучаймоқда бўлган ва бутун жамият ҳаётини илгари сураётган ва инқилобчи унсурларнинг ҳаммасини ўз атрофига тўплаётган ягона бир синфдир...» (300-нчи бет).

Сўнгра Ўртоқ Сталин ҳаракат икки шаклининг бирлашгани, я'ни сифат ўзгаришлари блан сон ўзгаришларининг бирлиги эканини, узлуксизлик блан узилишларнинг, эволюция блан революция бирлиги эканини ҳам кўрсатди.

Ўртоқ Сталин бу ҳақда, «эволюция революцияни тайёрлаб унга замин ҳозирлайди, революция бўлса, «эволюцияни такмилига етказади ва унинг янада давом этишига ёрдамлашади», деган (301-нчи бет).

Ўртоқ Сталин, турмуш диалектикаси шундан иборатки, ҳарбир ҳодисанинг ижобий ва салбий томони, я'ни «яхши» ва «ёмон» томони бор, деб та'лим беради. Ўртоқ Сталин яна бундай дейди: «демократик республика ҳамма жиҳатдан яхши, ёки ҳамма жиҳатдан ёмон дея оламизми? Йўқ, деёлмаймиз! Нега? Чунки, демократик республика феодализмдан қолган тартибларни бекор қилиб ташлаганда, бу жиҳатдан яхши, лекин буржуазия тартибларини барпо қилганда, бу жиҳатдан ёмон. Шу сабабдан, демократик республика феодализм тартибларини вайрон қилиб уларни бекор қилганда, уни яхши деймиз ва бунинг учун биз уни ёқлаб курашамиз, лекин буржуазия тартибларини барпо қилганда, уни ёмон деймиз ва шунинг учун биз унга қарши курашамиз» (306—307-нчи бетлар).

Ўртоқ Сталин «Анархизмми ёки социализм?» деган асарининг «Материализм назарияси» деган бобида дуализм назариясини ва умуман эклектизм назариясининг пучлигини кўрсатиб, марксизм та'лимотидаги монизмни аниқ кўрсатади. Марксизм назариясидаги монизм шундан иборатки, табиат ва жамият ҳаётида бўладиган ҳодисаларнинг ҳаммасининг асоси моддийдир, моддийдан келиб чиқадир.

«Бир-биридан ажратиб бўлмайдиган, асоси бир бўлган табиат икки шаклда, я'ни моддий ва ма'навий шаклда зуҳур этади: бир-биридан ажралмас ва асоси бир бўлган ижтимоий ҳаёт икки шаклда, я'ни моддий ва ма'навий шаклда зуҳур этади,—табиат ва ижтимоий ҳаёт тараққиётига биз ҳамиша ана шундай қарамоғимиз керак.

Материализм назариясидаги монизм шудир» (312-313-нчи бетлар).

Табиат блан жамиятнинг яшамоқ ва тараққиёт шакли бўлган бу икки шаклнинг бирлигида моддий томон ма'навий томондан илкдир, я'ни моддий томон аввалдир, ма'навий томон охирдир.

Ўртоқ Сталин бундай деб ёзади: «Бизнинг миямизда турли тушунча ва фикрларнинг ҳозирги вақтда қандай туғилишига келсак, шуни айтмоғимиз керакки, табиат ва жамият тарихида бўлган аҳвол бунда ҳам қисқа равишда такрорланади» (319-нчи бет).

Ўртоқ Сталиннинг бу асарида, пролетар социализмининг бутун марксизм маслаги блан боғлиқлиги далиллар блан исбот қилинади. Аввал турмушнинг моддий шароитлари, я'ни иқтисодий шароитлари ўзгаради, сўнгра одамларнинг фикри ўзгаради. «Ҳарбир ғоянинг далил ва асосини одамларнинг миясидан, уларнинг хаёлхонасидан изламай, балки уларнинг иқтисодий шароитларининг тараққиёсидан изламоғимиз кераклиги аниқ ва равшан. Иқтисодий шароитларни текшириш асосига қурилган ғоялargина яхши ва мақбулдир. Иқтисодий шароит блан ҳисоблашмаган ва бу шароитнинг тараққиётига суянмаган ғоялар ярамас ва номақбулдир» дейди Ўртоқ Сталин.

Сўнгра, Ўртоқ Сталин яна дейди: кишининг онги унинг турмушига боғлиқ бўлса, «иқтисодий муносабатлар блан бирга халқнинг бутун расм ва одатлари, унинг сиёсий тартиблари ҳам ўзгармоғи учун, бу иқтисодий муносабатларнинг тубдан ўзгаришига ёрдам бермоғимиз керак» (319-320-нчи бет).

Социализм йўлида курашучиларнинг амалий ишларига қўлланма бўладиган материалистик марксизм назариясидан келиб чиқадиган амалий хулосалар шулардир.

Ўртоқ Сталин «Анархизмми ёки социализм?» деган асарининг «Пролетар социализми» деган бобида **социалистик революциянинг** зарурлигини илмий равишда исбот қилади; бу социалистик революция пролетариатнинг ҳукуматни ўз қўлига олиши, **пролетариат** социалистик **диктатурасини** барпо қилиши блан бошланишини айтади, ҳамда коммунизмнинг биринчи фазаси блан энг юқори фазасининг асосий хусусиятлари нима эканини айтади ва коммунизмнинг юқори фазасига етишмоқ учун «ишлабчиқариш кучлари яхши тараққий қилган, одамларда социалистик онг яхши ўсган ҳамда одамларга социалистик ма'рифат берилган бўлиши лозим» дейди (338-нчи бет)).

Ўртоқ Сталиннинг «Анархизмми ёки социализм?» деган асари марксизм-ленинизм назариёт хазинасининг катта бойлигидир, большевиклар партиясининг назарий асосларини вужудга келтиришда аҳамияти каттадир.

★

Ўртоқ Сталин асарлар тўпламининг бу биринчи томига кирган асарларини ёзган замондан бери ўтган вақт ичида Россия ишчилар синфи блан большевиклар партияси жуда катта тараққиёт йўлини босиб ўтдилар.

Улуғ Сталин Ленин та'лимотини ва унинг бошлаган ишларини давом эттириб, Маркс-Ленин назариясини яна илгари сурди, совет ижтимоий тузумини қандай вужудга келтириш, совет давлат тузумини қандай ривожлантириш ва мустаҳкамлаш йўл ва усуллари тўғрисида янги доҳиёна фикрлар блан бойитди. Энди Маркс-Ленин та'лимоти янги қонунлар билими блан бойиди, социализм ва социалистик давлат қуриш қонунлари, коммунизм қуриш қонунлари тўғрисидаги янги билимлар блан бойиди.

Ўртоқ Сталиннинг асарлари бизга назарияни курашимизда ва қурилиш ишларимизда кучли бир қурол деб билишга ўргатади. Ўртоқ Сталиннинг асарлари совет халқини илғор коммунизм ғоялари блан қуроллантиручи ижодий марксизм намунасидир.

(«Культура и жизнь» газетасининг 28-нчи июньда чиққан 1-нчи сонидан).

КАТТАҚЎРҒОН ҲОВУЗИ ҚУРИЛИШИДА

Ўзбекистон денгизи деб аталган Каттақўрғон ҳовузининг узоқ-узоқ соҳиллари кўринади. Бош тўғоннинг марказий участкасидаги сув минораси чиройли қилиб безатилган. Ҳар томонда қизил байроқлар ҳилпиллаб турипти.

Бош тўғон—қурилишнинг асосий участкаси. Бу жойдагилар эрталаб соат 5 дайёқ уйғонади. Шу ондаёқ қизил байроқлар кўтарган ҳолда ҳамма қуручилар иш участкаларига қараб жўнайдилар. Прораблар, техниклар ишчиларга ва ҳашарчи колхозчиларга иш кўрсатадилар. Иш бошланади. Барча қуручиларда бир мақсад— уларнинг бутун фикри улуғвор қурилишни белгиланган муддатдан олдин тамомлашга, Самарқанд ва Бухоро областьларидаги экин майдонларини сув блан та'минлаш, халқ хўжалигини тиклаш ва юксалтириш сталинча бешйиллик планида белгиланган вазифаларни тўла-тўкис бажаришга, халқнинг ҳаётини янада фаровон қилишга қаратилган.

10 июньдан бошлаб колхозчиларнинг оммавий чиқиши бошланди. Шундан буён ҳар куни шу хилда эрта азонда иш бошланади. Қуручиларнинг кўпчилиги соат 6 ўрнига тонг ёришмасданоқ соат 4,5 дан ишга чиқадилар.

Биз Кармана райони «Қизил Октябрь» колхозининг а'золари блан учрашдик. Бригадага ўртоқ Ботиров бошчилик қилади. Бригада 8 кишидан иборат. Ўртоқ Ботиров қурилишнинг биринчи навбатида ҳам ишлаган, у Каттақўрғон ҳовузида бир йилдан ортиқ меҳнат қилиб, ҳар доим ўз нормасини 3 баравар бажариб келган, шу даврда кўп марта мукофотланган. Ўртоқ Ботиров ҳозир 15 кундан бери кунлик топшириқни 3—3,5 баравар ошириб адо этаётир. Кармана районининг кўчма қизил байроғи шу бригаданинг қўлида.

Каттақўрғон районининг колхозчилари Самарқанд қишлоқ райони колхозчилари блан мусобақалашиб, кунлик топшириқни 160—170 процент бажараётирлар. Райоининг 110 колхозчисидан 80 таси 2 нормадан, қолганлари 1—1,5 нормадан иш қилаётирлар. Сталин номли колхоз а'золари Омонов, Санаев, Сулаймонов, Димитрев номли колхоз а'зоси Жўраев ер қазишда ҳар куни 3 нормадан ишлаётирлар.

Метон районининг колхозчилари ҳам ўзаро мусобақалашиб, дастлабки кунлардаёқ ҳаммага намуна бўлмоқдалар. Бу райондан 80 колхозчи ишламоқда. Шулардан Турдиев, Усаров ва Эшонқулов каби 30 лаб колхозчи ҳар куни 3 кишининг ишини қилаётир.

Қурилиш бошқармаси ва партия ташкилоти қуручилар ўртасида меҳнат унумини кўтариш, социалистик мусобақа ҳамда стахановчилик ҳаракатини ривожлантириш мақсадида илғор областьлар учун кўчма қизил байроқ ва 3 минг сўмлик мукофот, илғор район учун кўчма қизил байроқ ва 1,5 минг сўмлик мукофот, илғор бригадалар учун кўчма қизил байроқ ва 500 сўмлик мукофот белгилашга қарор қилди.

«Каттақўрғон ҳовузи» газетаси илғор область, район ва бригадалар учун ҳурмат тахтаси ташкил қилди. Кўчма қизил байроқлар ҳар 10 кунда топшириқни ошириб бажарган илғорларга берилади.

Қуручилар ўртасида социалистик мусобақанинг қизиши сабабли июнь ойининг иккинчи ўн кунлигида бош тўғонда 13700 кубометр тупроқ ётқизилди ва шиббаланди, 5,5 километр масофадаги йўл ремонт қилинди ва шағал бостирилди. 800 дан ортиқ уй-жой ремонт қилинди.

Аммо шуни айтиб ўтиш керакки, қурилишга келган районларнинг ҳаммаси ҳам бир текисда тузук ишлайди деб бўлмайди. Масалан, Иштихон районининг раҳбари Бердиев ҳовузда фақат 4 кунгина туриб, кейин ўз районига кетиб қолган. Бу райондан келган колхозчилар бошлиқсиз қолиб, аста-секин тарқалиб кета бошлади. Шунингдек Оқдарё районининг вакили Зарипов, Пастдарғам районининг вакили Ирисовлар ҳам ишни яхши ташкил қила олмаётирлар. Шу сабабли бу районлар топшириқни бажара олмаётир.

Ҳовуз қурилишида дастлабки кунларда содир бўлаётган бу камчиликлар тезда тугатилиши зарур.

А. СОЛИХЎЖАЕВ.

«Каттақўрғон ҳовузи» газетасининг мас'ул муҳаррири.

МАРҒИЛОНДА ЯНГИ РАДИО УЗЕЛИ ИШГА БОШЛАДИ

Марғилон шаҳри шу вақтгача махсус радио узелга эга эмас эди. Шаҳар партия ва совет ташкилотларининг ташаббуси блан яқинда янги радиоузел қурилди.

СОВЕТЛАР УЙИ

Тошкент қишлоқ районида Советлар уйи қурилмоқда. Бинонинг асосий пойдевори битай деб қолди. Советлар уйининг ҳовлиси дарахт ва гуллар ўтқазилиб, боғ қилинаётир.

ЁЗГИ ПИОНЕРЛАР УЙИ

УзЛКСМ Наманган область комитети ва область советининг ташаббуси блан бу йил Наманган шаҳрида ёзги пионерлар уйи қурилади.

1846 Жамбул Жабоев 1946

Жамбул ўзи ҳақида

Машҳур оқин Жамбул Жабой ўғли бугув бир аср умр кўрди ва қарийб 85 йил қўлида соз кўтариб, куйлаб юрди. У ўзининг шу бирнеча ой кам юз йиллик ажойиб ҳаёти ҳақида биографик ма'лумотлар айтиб қолдирган эди.

Жамбул ўзининг қаерда туғилганлиги ва Жамбул исмини олиши ҳақида шундай хабар беради:

— Қозоғистон дар'ёси ёқасида Жамбул исмли икки тор бўлиб, менинг акам ўша тоғларда кўчиб юрар экан. Мен 1846 йил февраль ойида ўша Жамбул тоғида туғилганлигим учун, менга шу тоғнинг исмини қўйган эканлар.

Жамбул ўзининг ёшлик чоғларида, ўз ватани бўлган ҳозирги Қозоғистон республикаси қандай бир вазиятда эканлигини та'рифлайди.

— У чоғларда атрофдаги кўзга кўринган ерлар ҳаммаси қуққуруқ тиканзор бир чўл эди. Унда экилган экин ҳам, боқча ва сув оққан бирон ариқ ҳам кўрмас эдим. Мен фақат мол сутигагина қаноатланиб, уёқдан буёққа кўчиб юргучи бир эл эдим.

Бу отоқли оқин ўзининг қўлига соз олиш сабаблари, оқин бўлиши ҳақида дейди:

— Акамнинг оғаси отоқли дўмбирачи эди. Мен унинг дўмбирасининг куйларини завқ блан тинглар эдим. 12 ёшимда у кишидан дўмбира чалишни ўргандим. Шунда мен қўлимга дўмбирани олсам болалигим, шўхлигим бутунлай ёдимдан чиқадиган бўлди. Дўмбирани чалганимда, ундан динғиллаб оққан овоз гўё юрагимдан чирқираб чиққан куй сингари севилди... 14 ёшимдан бошлаб ўлан айта бошладим. 15 ёшга тўлганимда, отоқли оқин Суюмбойнинг қишлоғига келдим. Унинг уйига яқинлашганимда дўмбирамни чалиб ўлан айтдим. У киши ўланимни эшитиб, мени ўз уйига чақирди.

— Сенинг оқин бўладиган ғайратинг бор экан,—деди мени юқорига ўтқизиб,—овозинг яхши, айтадиган, ўланларинг ҳам яхши, саралаб олибсан.

Шундай қилиб Суюмбой менга устоз бўлиб, қилган сафарларида мени ҳам ёнида олиб юрадиган бўлди. 16 ёшга тўлганимдан сўнг якка ўзим ўлан айта бошладим... Ўлан ижод этадиган оқин ҳамма уруғни, ҳамма уруғларнинг бошлиқларини, отоқли кишиларни, ҳамма ер ва ундаги одатларни билиши керак. Ақллик, уста ижодчилик, тез ва намунали жавоблар қайтара билиш оқиннинг моҳирлиги, қиймати бўлади. Оқин бўлмоқ учун яна сабрли, ўткир, аччиқ тилли, кулкили сўзларни ҳам яхши билиши керак. Мен бу хусусиятларнинг ҳаммасини ўргандим.

Бир куни устозим Суюмбой блан учрашиб қолдим. У менинг ижод этган ўланларимни тинглаб шундай деди: «Сен бошқаларнинг чиқарган куйларини яхши кўрасан. Бу ярамайди. Номи чиққан оқиннинг ўзи ижод этган куйи бўлиши керак. Оқиннинг ҳарбир сўзи гўё чархланган ханжардай кесадиган ўткир бўлмоғи керак. Сен ҳеч вақт бировга сотилма. Тўғри бўл! Қудуқдан тортган сув сингари сўзни ва куйни ўз юрагингдан ола бил». Мен устозимнинг бу сўзларини чуқур ўйлаб, шундай бўлишга уриндим. Мен ўзимнинг куйимни яратдим.

Мана шундай ижодий йўллар ўтиб, отоқли оқин бўлиб қолган Жамбул, ўзининг яратган асарлари, репертуарлари ҳақида дейди.

— ... Ўзим камбағал бўлганлигим учун, камбағалларнинг турмушини яхши билар эдим. Ўз тўғримда, халқ тўғрисида ҳақиқатни қуйладим... Ҳамон олға босиб кетдим... Бир ерда тўйда Қулмуғомбет деган оқин ўлан айтиб ўлтирибди. У халққа мени кўрсатиб «Жамбулга қаранглар! Туси қопқора, бурни пучуқ, кийимлари жулдур, ола-була» деб кулди. У ўлан бошлади. Ўланида ўзининг оқсоқоллар блан яқинлигини, дўстлигини айтиб мақтана бошлади. Уруғ боши, бой, бўлисларнинг номларини айтиб, уларни кўкка кўтариб мақтади. У ўланни тамом қилгач, мен ўлан бошладим. Мен ўланимда, у мақтаган кишиларни бирма-бир айтиб, уларга халқ оғзида айтилиб юрган: ўғри, алдамчи, сутхўр, жаллод каби баҳоларни бердим... Халқ менинг ўланимни жуда қизғин кутиб олди ва завқ блан тинглади. Лекин 55 ёшга кирганимда қувватим пасайди. Турмушнинг оғир ситамлари қуршаб олди. Қўлимга дўмбира ўрнига таёқ олдим. Кенг далаларда кезиб юриш ўрнига тўшакда ётдим. Шундай бўлсада, қозоқ халқи подшога қарши қўзғолон кўтарганида, уларга атаб бирнеча ўлан айтдим. Бу ўланларимни халқ ёдлаб, кенг далаларда айтиб юрди. 70 ёшга кирганимда янги турмуш кўрдим. Мен ғалаба қозониб чиққан ўртоқ Лениннинг номини эшитдим, Қизил Армиянинг ғалаба қилганини эшитдим. Менда янги умр пайдо бўла бошлади. Ўзимга янгидан куч кирганини сезиб, қўлимга яна дўмбирамни олдим. Бу чоғ гўё мен қайтадан туғилдим. Билмаган, кўрмаган нарсаларимни 80 ёшга кирганимда яна кўриб, тушина бошладим. Менга янги умр берган, —бутун эзилганлар раҳбари, бахт қуёши Сталин бўлди... тўқсонга кирган бўлсам ҳам, яна узоқ умр кўргим келди.

Менинг ўланимни ўртоқ Сталиннинг ўзи эшитди. Мен гўзал Москвада бўлиб, ўртоқ Сталин блан кўришиб, омонлашдим. Улуғ Октябрьнинг 20 йиллик байрамида бахтиёр совет мамлакатининг ҳамма оқинларига айтган сўзим шундай бўлди: «Юракдан чиққан энг яхши ше'р—ўланларни халқларнинг жонажон дўсти, раҳбари, доҳийси ўртоқ Сталинга бағишлайлик!» Шу—шу мен ўзим ҳам яна бахт қуёши, кишиликнинг туганмас бахт-саодати ўртоқ Сталин яшасин дейман... —деб юз ёшга яқинлашаётган ой ва кунларида ҳам Жамбул, севган совет халқи, ўз ватани ва доҳий улуғ Сталинни куйлади.

Ўткур РАШИД.

★ ★

ЖАМБУЛ

ЭЛ САЛОМИ

Шерик бўлди дўмбирам,
Умр кўрдим бир аср,
Ўланимга бермай дам
Кездим дала, кездим қир.
Қора терга бўялиб,
Кенг саҳрода югурдим,
Тўйса тўйди томоғим,
Тўймаганда оч юрдим.
Йиллар ўтди меҳнатда,
Кўрган куним—ўлим, қон,
Эл хор эди, дала—тор,
Топмас эди қаттиқ нон.
Сабр блан артардим,
Кўздан оққан ёшимни,
Халқим блан кўтардим
Умрнинг зил тошини.
Янгратиб кенг далани,
Етмиш йил мен куйладим,
Саксавулдай зил, ғўдир—
Ҳаёт ғамин сўйладим,
Шунда менинг кўрганим —
Кўниқсиз дала—сарсон эл.
Куй таратиб юрганим,
Бахт излаган, хайрон эл.
Кўпни кўрдим деганим,
Кўп зориққан эл экан.
Чексиз дала деганим,
Каптим қадар ер экан.

Эрлар кўрдим деганим,
Эр эмас кан, кам экан.
Хонлар кўрдим деганим —
Хон—мас экан, ғам экан,
Тоғлар кўрдим деганим,
Тоғ—мас экан, дўнг экан.
Қуллар кўрдим деганим —
Кўз ёшим сели экан,

★

Одамзоднинг доноси —
Ленин блан Сталин,
Бошлаб юрди халқимни,
Битириб умр қийноғин,
Ғарқ қилди мўл давлатга,
Қирғиз, ўзбек қишлоғин,
Бошчилиги соз бўлди,
Умр кўклам—ёз бўлди.
Кўзи тушди даламга
Малҳам қўйди ярамга.
Пахтасан, деб экканим—
Ранг киргизди еримга,
Тулпор минар йигитлар —
Ҳаёт кирди элимга,
Бахтиёр эл номидан —
Жамбул ўлан айтади,
Жамбул айтган ўлани —
Москва бўйлаб кетади.

МИРТЕМИР таржимаси.

Жамбул ўланлари ўзбек тилида

Қозоқ халқининг буюк оқини Жамбул «Менинг ҳаётим» номли достонида шундай ёзган эди:

Юз йил ўтай дейди ... яшардим омон;
Қаҳримга йўлиқди у кўҳна замон.
Кўзларим тетикдир кексайган чоғда,
Қаршимда юксалган у баланд тоғда.
Юрган оҳувни ҳам кўра оламан
Ўзим ҳам хўп бардам юра оламан,
Менинг мамлакатим, новқирон ўлка
Бахтида етилиб тўлибди нурга.
Мангу сарсон эдим, энди топдим ном,
Қўшиқларим янграр, қайнайди илҳом,
Олтин дўмбирамнинг садоси янгроқ,
Севинчим, бахтимни куйлайди қувноқ!

Юзга кириб яшарган улкан халқ оқини Жамбул олтин дўмбирасининг янгроқ садоси блан ватанимизни ва бахт-саодатимизни улуғлади. Жамбулнинг узоқ йиллар давомида қилган ижоди, унинг достонлари, юзлаб ўланлари совет халқлари бадиий адабиёти хазинасининг катта бир қисмини ташкил этади. Унинг асарларини мамлакатимиз халқлари севиб ўқийдилар.

Жамбулнинг кўп асарлари Совет Иттифоқидаги деярлик барча халқларнинг тилларига таржима қилинган. Айниқса, унинг «Олинбас қамол», «Пўлат танли ботирлар», «Қамол бузғон қаҳрамон» каби ше'рлар тўплами ватанимиздаги барча халқлар орасида машҳурдир.

Жамбул асарларини ўзбек китобхонлари ҳам яхши биладилар. Унинг 1938 йилда «Жамбул қўшиқлари» номи блан, 1940 йилда «Ше'рлар» номи блан нашр этилган тўпламлари, ўша вақтлардаёқ кенг тарқалиб кетган эди.

Неча ўн йиллар давомида қозоқ халқи чеккан азоб-уқубатга шерик бўлиб келган ва ниҳоят, совет даврида янги замон севинчларига шоҳид ва улфат бўлган Жамбул, ўзбек халқига қадрдондир. Қозоқ ва ўзбек халқларининг тақдирлари бир-бирига жуда яқиндир. Ўзбек халқи, худди қозоқ халқи каби Улуғ Октябрь революциясидан илгари, бир томондан чор ҳукумати ва иккинчи томондан маҳаллий бойларнинг зулмини тортиб келди. Жамбулнинг золимларга қарши айтган ғазабли ўланлари у вақтларда ўзбек халқининг ҳам юрагидан отилиб чиққан садо бўлиб янграрди.

Совет ҳокимияти даврида ўзбек халқи ҳам қозоқ халқи каби озод, бахтиёр ҳаёт кечира бошлади. Шунда, улкан оқиннинг қалбида битмас-туганмас илҳом булоғи қайнади. Унинг олтин дўмбирасининг садосидан мунг йўқолди. Шод ўланлар таралди. Қозоқ халқининг бу шодлиги ўзбек халқининг ҳам шодлиги эди. Шодлиги юрагига сиғмаган Жамбул барча озод халқлар номидан бизга шодлик берган улуғ Сталинни куйлади.

Сталин бор экан, мен яшаб кетдим.
Юзда, кексаликни тамом унутдим,
Сталин қудрати буюк, сўнгсиз, кенг,
Асрлар кучи ҳам унга келмас тенг.
(«Сталин»).

Ўзбек халқи тинчлик ва уруш йилларида оқиннинг ўланларига қулоқ солди. Унинг, Сталин тарбиялаган баҳодирлар, большевиклар қурултойи, бахт қонуни, халқ ва армия ғалабаси, ватанимиз лочинлари, халқнинг жанг ва меҳнати, Октябрь кунлари, ўқучи болалар, саркардалар, халқ саломатлиги, янги ҳосил, темир йўл ва бошқа кўп мавзу'лардаги асарларини ўзбек халқи ўз тилида ўқиди. Ола тов, Қарағанда, Оқтуба, Орол, Болхош ўланлари кўнгиллардан жой олди.

Жамбул асарларини ўзбек тилига Ғафур Ғулом, Шайхзода, Миртемир, И. Муслим каби бир қанча шоирлар таржима қилди. Нашриётимиз буюк оқиннинг туғилганига 100 йил тўлган юбилей кунида унинг ўланларини яна бир марта нашр қилиб, қардош қозоқ халқига совға қилди. Лекин шуни ҳам айтиш керакки, Жамбулнинг кўп йирик асарлари ҳали ўзбек тилига таржима қилинмаган. Жамбулнинг қозоқ халқи тарихидаги курашлардан олиб куйланган «Сўраншн ботир» достони, ўз ҳаётини қозоқ халқи тарихи блан боғлаб айтиб берган «Менинг ҳаётим» достони Ўзбекистонда ҳали нашр этилган эмас. «Бахт қонуни» каби энг яхши ше'рларнинг таржимасини ҳам жуда яхши таржима дея олмаймиз. Бизда Жамбулнинг ба'зи ше'рлари кўпинча рус тилидан таржима қилинади. Қозоқча оригинали блан солиштирилмайди. Бунинг орқасида кўпинча эркин таржимага йўл қўйилади.

Жамбулнинг кўп йиллар давомида яратган асарлари совет халқлари адабиётига қўшилган янги хазинадир. Ўзбек ёзучилари шу хазинанинг энг яхши дурдоналарини териб, яхши таржимада яқин вақт ичида нашр этишлари керак.

Ҳамид ҒУЛОМ.

ЖАМБУЛ ЎЛАНЛАРИ ЎЗБЕК ТИЛИДА НАШР ЭТИЛДИ

Ўзбекистон Давлат нашриёти қозоқ халқининг улуғ оқини Жамбул Жабоевнинг туғилганига 100 йил тўлиши муносабати блан унинг ўланларини ўзбек тилида алоҳида тўплам қилиб нашр этди.

Китобда Жамбулнинг «Менинг ватаним», «Клим ботир», «Калинин оқсоқолга», «Эл саломи», «Алгадай ҳақида», (Миртемир таржимаси), «Ленин мақбарасида» (Ғафур Ғулом таржимаси), «Сталин Конституцияси», «Қириб ташлансин», «Омонгелди тўйига» (Эргаш таржимаси), «Маматга», «Отлантириш», «Фронтга хат», «Кавказга», «Ўғлимга хат», «Ўқучи болалар», «Подшо амри», «Ой кумиш блан айтишув», (М. Бобоев таржимаси), «Катталарга», «Яйлов», «Пўлат тўнли ботир» (Шайхзода таржимаси) ва бошқа ўланлари босилган.

ЖАМБУЛ

КАТТАЛАРГА

(1916 йил)

Замон охир бўлган йўқ,
Жамбул сўздан қолган йўқ.
Эл яйловдан кўчган йўқ,
Кўкдан яшин тушган йўқ.
Сенлар четга қоққали,
Жамбул отим ўчган йўқ.
Мен бояги Жамбулман
Ҳали сўзга донғилман *)

Менга озор бергали,
Айтгин сенга не қилдим?
Айтгин кимнинг уйига,
Садақага югурдим?
Танимда жон бор экан,
Сизлардан кам бўлмайман,
Жаранглатиб ҳар ерда
Ўланларим куйлайман.

ШАЙХЗОДА таржимаси.

*) Донғил — мўл, уста ма'носида.

ЖАМБУЛ ХОТИРАСИГА БАҒИШЛАНГАН АДАБИЙ КЕЧА

1 июльда Муқимий номли театрнинг ёзлик биносида, қозоқ халқининг машҳур оқини Жамбул Жабоевнинг туғилганига 100 йил тўлишига бағишланган адабий кеча бўлиб ўтди. Кечага пойтахт интеллигентлари, ишчи, хизматчи, стахановчи колхозчиларнинг вакиллари тўпландилар.

Тантанали адабий кечани Ўзбекистон совет ёзучилар союзининг раиси Сталин мукофоти лауреати Ойбек очди. Шоир Миртемир қозоқ халқининг севимли оқини Жамбул Жабоевнинг ҳаёти ва ижоди ҳақида доклад қилди.

Докладдан сўнг ўзбек ёзучилари ва шоирлари улуғ оқинга бағишланган ше'рларини ва унинг ўзбек тилига таржима қилинган ше'рларидан ўқиб бердилар. Тошкент театрининг артистлари ва Давлат филармониясининг артистлари Жамбул ше'рларидан ижро этдилар. Кеча охирида Озарбайжон давлат ансамбли катта концерт берди.

ЖАМБУЛ

ПОДШО АМРИ

(1916 йилги воқиа)

«Беш уйдан бир йигит» деб,
Бўлислар юрар чопқиллаб,
Ясавуллар уй тинтар,
Қиличлари ярқираб.
Бундай кўрган кун қурсин,
Япроқ каби қалтираб,
Нафасларинг бўғилиб
Юракларинг ҳансираб...

★

Кенг дун'ёдан не фойда,
Юрсанг ғамла, бошинг ҳам?
Жонинг инграр дард, ғамла,
Тополмайсан бир ҳамдам.
Ўз орангдан чиққанлар,
Таёқ урар ўзингга.

Ҳақ уйини йиққанлар
Ишонмаслар сўзингга,
Бек бўлисни ҳоким қилди,
Эл топмади иложин.
Оғайнисин инграtди,
Кўздан оқизди ёшини.
Энди ўйланг: нима қолди.
Ота юртдан кетиш бор.
Йўлга тикиб ширин жонин,
Таваккалга қўнил бор.
Ё бўлмаса, подшо каби
«Тақдирга» бўйсуниш бор.
Кунсанг, кунда таланиб, оч,
Ит—хўрликда ўлиш бор...

М. БОБОЕВ таржимаси.

Улуғ оқин

Қардош қозоқ халқининг улуғ оқини, ўлан устаси, халқ поэзиясининг оли ижодкори Жамбул Жабой ўғлининг ўлганига бир йил бўлди. Жамбул сал кам юз йил умр кўрган, қарийб тўқсон йил ўлан айтган оқиндир.

14 ёшидан ше'р айтишга бошлаган бу оташин шоир 1846 йил, я'ни қозоқ халқининг ўзга улуғ шоири—Абайдан бир йил кейин, Чув дар'ёси бўйида, қадим Жамбул тоғи этакларида, қашшоқ чорвадор—кўчманчи оилада дун'ёга келди. Унинг ёшлиги, ўз хотираларига қараганда, жуда оғир ва чидаб бўлмас хаёт панжасида ўтди. Лекин у жуда қувноқ, дадил ҳам зийрак бола эди. У фақат айронга тўқ, лекин шўх бўлди. Ҳар нимага кўз соладиган ва ҳар ишга разм қўядиган уддабурро бола бўлди. 12 ёшида Жамбул ўз тоғасидан дўмбира чалиш ва ўлан айтишни ўрганади. Унинг бармоқлари дўмбира пардалари устида жуда енгил йўргалайдиган ва овози дўмбирага жўр бўлиб жаранглайдиган бўлади. 15 ёшга кирганда, ўша вақтда машҳур саналган Суюмбой оқинга шогирд бўлиб, овулдан—овулга юриб ўлан айтади, тўйларда айтишувларга қатнашади. Жамбулнинг порлоқ келажагини Суюмбой оқин белгилаган эди. У, бир кун яккама—якка суҳбатда шундай деди: «Эй зийрак бола, сен мана бу дўмбирадан айрилма, бу сени ахири кўкка кўтаради. Катта оқин бўладиган туринг бор. Овозинг ҳам, ўланга таб'инг ҳам зўр экан».

Жамбул яшаган замонда оқинларга маддоҳ сифатида, улуғларни қўшиққа қўшиб мақтовчи сифатида қарашар эди. Ба'зи уруғ бошлиқларининг катта йиғинларида: «Ҳа, ҳайрият бизнинг уруғдан оқин чиққани йўқ» деб керилганлари ма'лум.

Жамбул ҳам бундай та'наларни оз эшитган эмас. Бироқ, табиий қобилият, жўшқин юрак, асл шоирлик унда сўнгани йўқ. Суюмбой оқин унга яна шундай деган эди: «Сен мановн оқинлардай ҳа деб уруғ бошлиқларини мақтайверма, катта оқин бўламан десанг ўзингга йўл сол, катта оқиннинг ўз сўзи, ўз оҳанги, ўз овози бўлиши керак. Сен ҳар нимани ўз газинг блан ўлчашни ўрган. Сенинг ҳар сўзинг, кези келганда, тилка пора қилиб юборадиган бўлсин. Сен билгинки, хушомадгўйлик чинакам оқиннинг иши эмас, хушомадгўй оқиннинг номи ўчиб кетади».

Жамбул худди устози айтгандай ўзига йўл сола олди. Хушомадгўй бўлгани йўқ. Аксинча, нуқул замон зўравонларининг кирдикорларини ўлан воситаси блан очиб ташлашга ва калтаклашга тушди.

Ма'лумки, Жамбул майдонга чиққан замон—19 асрнинг иккинчи ярми, қозоқ халқининг қуллик кишанларида инграган даври, ҳам чоризм, ҳам ерли феодаллар зулмида гадоликка тушган даври эди. Бу вақт, Абай халқининг илмсизлигидан, нодонлигидан зорланса, Жамбул бу халқнинг тенгсизлигидан, азоб ва уқубатга гирифтор бўлганидан, қошшоқлигидан зорланар ва халқни зулм панжасида тутиб, қон сўраётганларга қарши аёвсиз ўлан тўқир эди. Жамбулнинг «Амалдорларга» деган парчаси жуда характерлидир.

Замон охир бўлган йўқ,
Жамбул сўздан қолган йўқ.
Мен бояги Жамбулман,
Ҳали сўзга донғилман,
Танимда жон бор экан,
Сизлардан кам бўлмайман,
Жаранглатиб ҳар ерда,
Ўланимни қуйлайман.

Шундай қилиб, унинг бурро сўзи, мазмунли ўланлари ва донги, қирчиллама йигит ёшиданоқ бутун қозоқ саҳросига таралиб кетди. У камситишларга, та'наларга қарагани йўқ, ўз олийжаноб хунари кетидан қолмасдан юрди. Бора бора қозоқ саҳросида ундан енгилмаган оқин қолгани йўқ. Қозоқ халқининг қайғулари, орзу-армонлари ҳақида, ҳуқуқи, тупроққа тенг ватани ҳақида, ўтмиш ботирлар ҳақида у тўқиган ўланлар оғиздан—оғизга кўчиб кетди. Жамбул дўмбирасини белига боғлаб, бепоён қозоқ ва қирғиз яйловларини айланиб чиққан оқиндир. Ўз халқига энг яқин турган, халқ хаётини жуда теран билган—аниқ билган, ўз кўзи блан кўрган, бутун машаққатларни халқ блан бирга елкасида кўтариб келган оқиндир. Шунинг учун унинг ўланлари юракни дарров эгаллаб оладиган, мағизлик, ма'нолик ўланлар бўлди. Умрининг сўнгги йилларида Жамбул ўша йилларни эслаб шундай деди:

Қора терга бўялиб,
Кенг саҳрода югурдим.
Тўйса—тўйди томоғим,
Тўймаганда оч юрдим.
Янгратиб кенг далани,
70 йил мен куйладим,
Саксавулдай зил, ғўдир—
Ҳаёт ғамин сўйладим.

«Ўлан — сўзнинг подшоси, сўз сараси», деб куйлаган эди Абай. Улуғ Абайга асрдош, лекин у блан кўришмаган Жамбул ҳам ўз ижодининг қадрини баланд қўя олди. Уларнинг халқ учун жуда зарур эканини теран пайқаб олди. Ўлан—саҳрода бўрон сингари зўр куч эканини ва унинг йўлига ҳеч нима, ҳеч қандай зўравон ғов ҳам кор қилаолмаслигини талқин қила олди.

55 ёшга келганда, Жамбулнинг бели букилиб, кўзидан нур кетиб, кексайиб қолди. Асрий азоб ва машаққатлар, кечиримлар уни енгди, дўмбираси ҳам бирнеча йил жаранг бермай тўхтаб қолди. Лекин 70 ёшида у тағин қўлига дўмбира олди. Унинг асл қобилиятини, оқин руҳини улуғ революция яна қўзғаб юборган эди. Унинг ижоди, худди поёнсиз саҳрода қуриб қолган булоқ—бир кетмон зарбида жўш уриб оқиб кетгандай, яна сўниб-тўлқинланиб кетди.

У худди 16 яшар вақтидагидек куйиб, ёниб, илҳомга тўлиб қўшиқ ярата бошлади. 80 ёшга кирганда Жамбулнинг қўшиқлари бутун ватанимизга машҳур бўлди. Жамбул қўшиқларининг мавзу'и жуда кенг ва тўлиқ. Кундалик ҳаётнинг ҳамма тармоқларига унинг кўзи тушар ва шу ҳақда ўлан тўқир эди. 80 ёшга кирган кундаги хотирасида Жамбул шундай деди: «Бу хаёт менинг кўзларимни яна очди, белимга мадор бўлди, мен учун хаёт қайта бошдан келди. Мен улуғ Сталинни кўрдим, у менинг қўшиқларимни эшитди ва қарсак чалди. Мен ҳозир шойи тўн кийиб олдим, яйловда—оқ ўтовда турадиган бўлиб қолдим, остимда жийрон йўргам ҳам бор».

★

Улуғ Ватан уруши йилларида Жамбулнинг овози яна баландроқ чиқди. Унинг ўланлари яшиндай тез ва сердаҳшат бўлиб тарқалди. Унинг ёвуз душманга қарши ғазабкор ўланлари, ҳам фронтда, ҳам фронт орқасида ўз вазифасини тугал бажара олди. «Ленинградлилар — менинг фарзандларим», «Жангчиларга», «Москва» ва бошқа машҳур қўшиқлари жанг ва зафар чақириқларидай жаранг бериб турди. Унинг «Клим ботир» сарлавҳали машҳур ше'ри уруш йилларида яна янги мазмун олди ва тилларда қўшиқ бўлди:

Искандарни мақтайми,
Арзимайди мақташга.
Рустамни ардоқлайми,
Арзимас ардоқлашга.
Улар бизнинг Климдай,
Бўлолмаган, бўлмаган,
Улар бизнинг Климдай
Элга довруқ солмаган.
Улар бизнинг Климдай
Эл учун жанг қилмаган.
Улар бизнинг Климдай,
Эл ёвин танг қилмаган.

Бу парчаларда Жамбулнинг Қизил Армия жангчиларига бўлган оталик муҳаббати ва асл чорвадорлик туйғулари ва ватанпарварлик ҳислари жўш ургандир.

★

Жамбулнинг урушга қадар ва урушдан кейинги ёзган ўланларида энг кўп ўринни унинг улуғ Ленин ва Сталин ҳақида ёзган ўланлари олади. У деярлик ҳар ўланида, ҳатто ҳар парчасида улуғ Сталинни эсламай ўтган эмас. «Эй совет юртининг оқинлари! Қўшиқларимизни бахт ижодчиси Сталин отага бағишлайлик!» деб васият қилди Жамбул. Ўзи эса, то сўнгги нафасига қадар шу сўзга амал қилаолди:

Бугун доно Сталин
Ленин каби зўр раҳбар.
Мақтагали оқинда
Етишмайди сўз — гавҳар.
Асқар тоғ баланд дер эдим,
Кўринади тепаси.
Ақли дар'ё дер эдим,
Ба'зи чоқда дар'ёнинг —
Қумга ботар кемаси.
Янги ойдай дер эдим,
Тунда бору, кундуз йўқ.
Ёнган қуёш дер эдим,
Кундуз бору, тунда йўқ.
Темир қозиқ дер эдим,
Унда тил ҳам, ун ҳам йўқ.
Энг ёруғим Сталин,
Тунда ҳам бор, кундуз бор.
Рухсат этсанг халойиқ
Тин олиб озроқ сўзлайин
Яшнаб кетди бу замон,
Бу замондан куйлайин.

Бу мативлар, жўшқин сатрлар, халқ ижоди дар'ёсига катта ирмоқ бўлиб оққан бу ўланлар-бутун совет халқининг севган қўшиқларидир. Жамбул ижоди ҳали кўп йиллар жаранглаб турғуси ва ўз хизматини бажаргуси. Жамбулнинг муборак номи олтин блан ёзилгуси ва келажак наслларга ўрнак бўлгуси. Ўзбек халқи Жамбулнинг жарангдор ўланларидан завқ олади. Уни машҳур Эргаш Жуманбулбул, Фозил ота, Ислом шоирлар каби чин юракдан севади, ҳурмат қилади. Жамбул ўланлари Ўзбекистон Давлат нашриёти томонидан тўрт тўплам тарзида нашр этилгани ва тарқалиб кетгани сўзимизнинг гувоҳидир.

Жамбул то сўнгги нафасига қадар куйлашдан, яратишдан толгани йўқ.

МИРТЕМИР.

„Тўртлар конференцияси“ теварагида

ПАРИЖ, 2 июль (ТАСС махсус мухбиридан). Ташқи Ишлар Министрлари Кенгашининг бугунги мажлисида Италия-Югославия чегараси ва Триест масаласи муҳокама қилинди.

Муҳокама давомида турли делегацияларнинг шу масала ҳақидаги нуқтаий назарлари бир-бирига бирмунча яқин эканлиги аниқланди. Биринчидан, барча делегациялар Триестни ва унинг атрофидаги ерларни халқаро назорат остига олиш зарурлигини э'тироф қилдилар. Иккинчидан, Триест автоном областининг чегаралари тўғрисидаги масала юзасидан ҳам, Франция делегацияси кўрсатган чегара чизиқларини қабул қилиш асосида бир фикрга келинди.

Аммо, келажакдаги Триест автоном обпастида амалга оширилиши лозим бўлган идора усулининг ҳарактери тўғрисида турли фикрлар борлиги бугунги мажлисдан ма'лум бўлди. Америка делегацияси ана шу идора усулининг характери тўғрисидаги масалани 4 министрнинг Париж кенгашида муҳокама қилмасдан, сулҳ конференциясининг муҳокамасига қўйишни таклиф этди. Аммо совет делегацияси қуйидагиларни та'кидлади: Ташқи Ишлар Министрлари Кенгаши узоқ вақт давомида Италия- Югославия чегараси ва Триест тўғрисидаги масалани муҳокама қилди, шу блан бирга икки марта Югославия ва Италия вакилларининг сўзлари эшитилди, эндиликда келажакдаги Триест автоном областининг низомига асос яратиш муҳим. Бунда шуни э'тиборга олиш керакки, мазкур низомнинг узил-кесил тафсилоти Италия ва Югославиянинг бевосита иштироки блан ишлаб чиқилиши лозим. Ташқи Ишлар Министрлари Кенгаши Триестни халқаро назорат остига олиш тўғрисида қарор қабул қилар экан, ана шу назоратнинг ма'носи нима, деган саволга жавоб бериш мутлақо зарур.

Совет делегацияси тахминан қуйидаги низомни асос қилиб олиш мумкинлигини айтди:

1. Автоном Триест области тўрт давлат томонидан тузилган низом асосида идора қилинади;

2. Ҳокимиятни демократик асосда ташкил этиш принциплари автоном Триест областининг низоми учун асос қилиб олиниши керак;

3. Автоном областьнинг губернатори Югославия блан Италиянинг келишувига мувофиқ тайинланади, улар бу тўғрида келишолмасалар, губернатор тўрт давлат томонидан тайинланади.

Америка вакили совет делегациясининг таклифига э'тироз билдирди ва низом ишлаб чиқиш, губернатор тайинлаш ва контроль ишлари Бирлашган Миллатлар ташкилотига топширилган тақдирда, Триестни халқаро назорат остига олиш тўғрисидаги таклифга қўшилажагини айтди. Шуниси қизиқки, кечаги кунда совет таклифини умумий қарорга асос қилиб олиш мумкин эканлиги ҳақида гапирган инглиз делегацияси бугун Америка делегациясининг фикрини қувватлайди.

Мажлиснинг охирида француз вакили нуқтаий назарларда бўлган ихтилофларни бартараф қилиш мақсадида келишувчиликдан иборат таклиф киргизди. Бу таклифнинг ма'носи шундан иборатки, Триест автоном области тўрт давлат томонидан Париждаги сулҳ конференциясида қараб чиқиладиган ва Бирлашган миллатлар ташкилоти томонидан тасдиқланадиган низом асосида идора қилинади.

МАТБУОТ КОНФЕРЕНЦИЯСИДА КАРДЕЛЬ БАЁНОТИ

ПАРИЖ, 2 июль (ТАСС). Франс Пресс агентлиги билдиради: Югославия бош министрининг ўринбосари Кардель бугун эрта блан Италия-Югославия чегараси тўғрисида Бидонинг тузган лойиҳасига қарши э'тирозларини Бирнсга топширди. Кардель Бирнс блан суҳбат қилганидан кейин, матбуот вакилларига, бундай қарор адолат принципларига хилофдир ва Югославиянинг уруш вақтида кўрган ҳарбий тадбирларини ҳисобга олмайди деди. Кардель Бирнсга янги чегара чизиғини таклиф этди. Бу чегара чизиғи француз делегацияси таклиф этган чегара чизиғи блан СССР таклиф этган чегара чизиғи ўртасидан ўтади ва бу таклифларни мувофиқлаштиради. Кардель ўзининг янги таклифини «соф этник» характердаги бир таклиф, деб та'бирлади. У Югославия ҳукумати Бидо лойиҳасини имзолашга асло рози бўлмайди, деб яна бир марта та'кидлади. Аммо, Кардель югославлар Триест шаҳрини идора қилишда қатнашадиган бўлсалар, Триестни ва унинг атрофидаги ерларни халқаро назорат остига олиш принципини қабул қилишга тайёрдирлар, деди.

Чегара чизиғи тўғрисида Югославиянинг янги таклифи ҳақида шуни айтиш кераккки америкалиларнинг фақат француз таклифини э'тиборга олганликлари ма'лум.

АТОЛЛ БИКИНИ РАЙОНИДА АТОМ БОМБАСИНИНГ ТА'СИРИ СИНАБ КЎРИЛДИ

НЬЮ-ЙОРК, 1 июль (ТАСС). Кеча Америка ҳарбий ма'мурлари Атолл Бикини районида (Маршал ороллари) чет эллардан келган кузатувчиларнинг иштироки блан атом бомбасининг та'сирини синаб кўрдилар. Бомба Атолл районига ташланди. Бу районга тўпланган неча ўнлаб ҳар хил кемалар нишон ўрнида фойдаланилди.

Ассошиэйтед Пресс агентлиги мухбирининг Бикини районидан берган хабарларига қараганда, атом бомбасини синаб кўрган махсус отряднинг қўмондони вице-адмирал Бленди атом бомбасининг портлаши натижасида нишонга олинган 73 кемадан бештаси ёниб кетди, деб э'лон қилди. Бленди айтдики, дастлабки натижаларга қараганда, Американинг «Саратога» ва «Индепенденс» авианосларида, «Пенсакола» крейсерида, японларнинг «Сақава» крейсерида ва бир транспорт кемасида ёнғин бошланди. Бленди бундай деди: «Сув тўлқини баланд кўтарилмади, ғайри табиий бошқа бир ҳол ҳам рўй бермади». Бленди радио орқали идора қилинган «учучи қал'а» типидаги аэропланлар атом бомбаси портлаган жойдан учиб ўтиб, ҳеч зарарланмай қайтиб келганини ва бу аэропланлардаги асбоблар портлаш оқибатларини турлича қайд қилганлигини билдирди.

Ассошиэйтед Пресс агентлиги мухбирининг билдиришига қараганда, телевизор Атолл Бикини райони бирмунча зарарланганлигини кўрсатган. Доклар емирилмаган бўлса керак. Хурмо дарахтлари зарарланмаган.

ЛОНДОН, 1 июль (ТАСС). Рейтер агентлиги билдиради: Атом бомбасини синаб кўриш вақтида нишонга олинган «Нагато» деган япон линкори бироз зарарланган. Германиянинг «Шаҳзода Евгений» деган оғир крейсери даставвал жуда қаттиқ шикастланган деб ўйлаган эдилар. Аммо бу крейсернинг ранги ўзгариб, қорароқ тусга кирган. Американинг «Невада» линкорида кеманинг ўрта қисмидаги жойлар ёнган. Американинг «Пенсильвания» линкорида кеманинг ўрта қисмидаги зенит установка ёнган ва портлаган. Линкорга бир қайиқ юборилди ва бу қайиқ командаси ёнғинни ўчирди. Синаб кўриш учун бу линкорда қолдирилган эчкилар тирик қолган «улар пичан еб турганлар ва безовта бўлмаганлар».

Контр-адмирал Соллберг кемадаги ма'даннинг эримаганлигини айтди. Соллберг яна бундай деди: Американинг «Индепенденс» авианоси сузолмайдиган ҳолга келиб қолди деб ўйламайман, ҳолбуки, флагман кемадаги кузатувчилар бу авианос бошқариб бўлмайдиган даражага келиб қолди деган эдилар.

Контр-адмирал Соллберг 1 июльда, атом бомбаси ташланган жойдаги 12 ёки 15 кемага ўз командаси блан бирга борган.

НЬЮ-ЙОРК, 1 июль (ТАСС). Ассошиэйтед Пресс агентлигининг мухбири «Аппалакиен» кемасидан билдиради: «Панаминт» кемасидан дурбин блан яқин масофадан кўрилишига қараганда атом бомбаси портлаган жойдаги кемаларнинг ҳаммаси шикастланган бўлса керак. Аммо бу кемаларнинг кўпчилиги унча зарарланган эмас (кемаларнинг симлари эгилган, кемаларнинг устки қисми ва асбоблар шикастланган).

НЬЮ-ЙОРК, 1 июль (ТАСС). Бикини районида атом бомбасининг синаб кўрилганлиги тўғрисида шу вақтгача олинган хабарлар Америкадаги миллионларча газетхонларнинг та'бини хира қилди. Улар неча ойлар мобайнида матбуотда атом бомбаси тўғрисида ёзилган ҳаёлий гапларни ўқиб келган эдилар. Газеталар ва радиостанциялар атом бомбаси нишонга олинган 73 кемани йўқ қилиб юборади, сув тўлқинини жуда баланд кўтариб юборади, деган хабарлар блан америкалиларни ваҳимага солиб келган эдилар.

Газетларнинг 1 июль сонидаги сарлавҳалар 2 та кичик кема йўқ қилиб юборилганлигини билдирди. Бу хабар олди-қочди хабарларни эшитишга кўникиб қолган газетхонлар учун кутилмаган бир ходиса бўлди.

ЧЕХОСЛОВАКИЯНИНГ ЯНГИ ҲУКУМАТИ ТУЗИЛДИ

ПРАГА, 2 июль (ТАСС). Прага радиоси билдиради: бугун кечаси Чехословакия президенти, депутат Готвальд томонидан тузилган янги ҳукумат составининг рўйхатини тасдиқлади.

ВАРШАВАДА УМУМИЙ ОВОЗГА ҚЎЙИШ ЯКУНЛАРИ

ВАРШАВА, 3 июль (ТАСС). Умумий овозга қўючи Варшава округ комиссияси берилган овозларни санаб чиқди. Умумий овозга қўйиш учун берилган биринчи савол овоз беришда қатнашганларнинг 67 проценти ва иккинчи саволни 80 проценти, учинчи саволни 96 проценти ёқлаб жавоб қайтарди.

ТОКИОДА ОММАВИЙ НАМОЙИШ

ТОКИО, 1 июль (ТАСС). Токио радиоси билдиради: 29 июньда Токиода оммавий намойиш бўлиб, бунга 10 минг ишчи қатнашди. Намойишчилар: «Корхоналар устидан ишчилар контролининг тақиқланишига қаршимиз», «Йўқолсин Иосиданинг тескаричилар ҳукумати», «Халқ ҳукумати тузайлик» деган сўзлар ёзилган шиорларни кўтариб юрдилар.

САН-ФРАНЦИСКО ШАҲАР ТРАНСПОРТИНИНГ ИШЧИЛАРИ ИШ ТАШЛАДИЛАР

НЬЮ-ЙОРК, 2 июль (ТАСС). Матбуотнинг билдиришига қараганда, Сан-Францискодаги трамвай ва автобус ишчиларидан 3.000 киши 29 июнь кечаси иш ташлаган. Иштошлов шаҳарда қатновга катта зарар етказган. Иштошловда қатнашган ишчилар ишҳақининг оширилишини талаб қилмоқдалар.

НОРВЕГИЯГА АМЕРИКА ВА ФРАНЦУЗ ҲАРБИЙ КЕМАЛАРИ КЕЛДИ

ОСЛО, 2 июль (ТАСС). 1 июльда Американинг 1 крейсер ва 2 миноносдан иборат эскадраси Ослога келди.

«Хьюстон» крейсерида келган Америка Қўшма Штатлари 12-нчи флотининг қўмондони адмирал Хьюитт бош министр ва ташқи ишлар министрининг ҳузурида бўлди.

ОСЛО, 2 июль (ТАСС). Норвегия телеграф агентлиги билдиради: Франциянинг «Баск» миноноси 3 корвет блан бирга Берген портига келди.

АНГЛИЯДА ЯНГИ КАСАБА СОЮЗ УЮШМАСИ ТУЗИЛДИ

ЛОНДОН, 3 июль (ТАСС). Газеталар Лондонда Британия тредюнионлари конгресси блан рақобат қилучи касаба союзи тузилганлигини билдирмоқдалар. Тредюнионлар конгресс составига кирмайдиган 21 касаба союз ташкилоти (буларда 200 мингга яқин а'зо бор) 30 июньда Лондонда бўлган конференцияда «Мустақил касаба союзлари уюшмаси»ни тузишга қарор берди. Уюшманинг уставида мазкур ташкилотга сиёсий мақсадлар блан кириш тақиқланади. Делегатлар конференцияси октябрь ойида бўлади.

БОМБАЙ ВИЛОЯТИДА ҒАЛАЁНЛАР

ЛОНДОН, 3 июль (ТАСС). Лондон радиоси билдиради: кеча эрта блан Аҳмадободда (Бомбай вилояти) ғалаён бошланди. Ғайри расмий хабарларга қараганда, 33 киши ўлган ва 250 киши ярадор бўлган.

АЛЕКСАНДЕР ГРЕЦИЯГА КЕЛДИ

АФИНА, 2 июль (ТАСС). Адмиралтейтнинг биринчи лорди Александер Афинага келди. «Элефтери Эллада» газетасининг билдиришига қараганда, Александер Буюк Британия ҳарбий-денгиз базалари янги системасида Грециянинг ва Греция оролларининг ролини аниқлаш учун Монтгомери блан бошланган музокараларни давом эттиради.

ХРОНИКА

3 июльда Америка Қўшма Штатлари давлат секретарининг хотини Д. Ф. Бирнс хоним СССРдаги Америка элчиси Уолтер Б. Смит жанобларининг мехмони сифатида Москвага келди. Шу блан бирга, Америка Қўшма Штатлари давлат секретарининг ёрдамчиси Д. Расселл жаноблари ҳам Москвага келди.

Нюрнбергда асосий немис ҳарбий жиноятчилари устидан суд

1 ИЮЛЬ КЕЧКИ МАЖЛИС

НЮРНБЕРГ, 1 июль (ТАСС). Адвокат Штамер Трибуналнинг кечки мажлиси бошланиши бланоқ гувоҳ Эйхборнни сўроқ қилиб бўлиб, ҳимоячиларнинг учинчи гувоҳи, собиқ герман армиясининг генерал-лейтенанти Оберхаузнини чақирди. Бу гувоҳ 1941 йилнинг сентябрида Катин ўрмонида бўлган. Гитлерчилар бу ерда полякларни ёппасига отган эдилар. Гувоҳ ҳимоячининг саволларига жавоб бериб, гўё поляк офицерларини отишга тааллуқли бироз буйруқ бўлганлигини ва ана шу отишнинг ўзини билмаганлигини айтади.

Сўнгра Трибунал Катин ўрмонида гитлерчилар қилган жиноят тўғрисидаги иш юзасидан қораловчилар томонидан чақирилган гувоҳларни тинглашга киришади. Суд залига немислар Смоленскни босиб олгандан кейин шаҳар бургомистрининг ўринбосари бўлиб ишлаган Базелевский олиб кирилади. Гувоҳ, қораловчи ўртоқ Смирновнинг саволларига жавоб бериб, менга яхши ма'лум бўлишича, 1941 йилнинг кўкламида Смоленск яқинида поляк ҳарбий асирлари турган эди, дейди. Гувоҳ Смоленск бургомистри Меньшагиндан олинган ма'лумотларга таяниб, лагерьда бўлган ҳарбий асирлар ҳақида немис комендатурасига қуйидаги ма'лумот берилганлигини кўрсатади: «Руслар лагерьда ҳеч бўлмаса ўзлари ўлаберадилар, ҳарбий асир полякларни эса, ўлдириш тўғрисида буйруқ олинган».

Қораловчи: Кейинчалик Меньшагин блан қилган суҳбатларингиз вақтида ҳарбий асир полякларнинг тақдири нима бўлганлиги тўғрисидаги масалани эсга олган эдиларингизми?

Гувоҳ: Сентябрьнинг охирларида мен тоқат қилаолмай, ҳарбий асир полякларнинг тақдири нима бўлди, деб савол бердим. Меньшагин даставвал ҳа деганда жавоб берабермади, кейинроқ эса сусткашлик қилиб «Уларнинг иши бир ёқлик қилинди» деди.

Қораловчи: Меньшагин сизга уларнинг иши қаерда бир ёқлик қилинганини айтдими ё йўқми?

Гувоҳ: Ҳа, айтди. Смоленскнинг немис коменданти фон Шлец поляклар Смоленск яқинида отилганлигини айтиб берди.

Қораловчи: Меньшагин бу кишилар нима учун отилганлиги тўғрисида сизга бирор нарса айтмадими?

Гувоҳ: Ҳа, айтди. У ҳарбий асирлар бир ёқлик қилинди деди ва ёмон оқибатларга сабаб бўлмаслиги учун бу воқиани жуда сир сақлаш кераклигини менга яна бир марта уқдириб ўтди, ҳамда менга немисларнинг ҳарбий асир полякларга нисбатан қандай муносабатда бўлажакларини тушинтириб берди. У, бундай муносабат поляк ҳарбий асирларга нисбатан қилинадиган умумий муносабатнинг бир турыдир, деди.

Қораловчи Смирнов гувоҳ Базелевскийни сўроқ қилиб бўлгач Базелевскийга ҳимоячи Штамер бирқанча саволлар берди. Штамер турли йўллар қўлланиб, гувоҳнинг бундан олдин айтган гапларини пучга чиқаришга уриниб кўрди. Адвокатнинг найрангларига қарамай, гувоҳ немис ма'мурларининг Смоленск яқинидаги Катин ўрмонида поляк ҳарбий асирларини отганликларини аниқлайдиган ҳамма фактларни яна бир марта тасдиқлади.

Сўнгра қораловчи Смирнов София университети суд-медицина профессори, Булғор табааси гувоҳ Марковни сўроқ қила бошлайди.

Гувоҳ ўз сўзининг бошида 1943 йилнинг апрелида гарчи истамаса ҳам немисларнинг Катин ўрмонидаги ўлган кишиларнинг жасадини текширадиган ва интернационал комиссия деб аталган комиссия составига қўшилиб қолганлигини ҳамда бу комиссия составига умуман кимлар кирганини айтиб беради.

Гувоҳнинг айтишича, бор-йўғи саккизта гўрни очиб, улардаги жасадларни текширган комиссиянинг бутун иши немислар раҳбарлиги остида туристлар саёҳати тусида бўлган. Немис ма'мурлар комиссияга олдиндан тайёрлаб қўйилган, гўё ўлдирилган кишиларнинг кийим-бошидан топилган қандайдир ҳужжатларни тақдим қилганлар. Гувоҳнинг шундан кейин айтган гапларидан, комиссияга бу ҳужжатларни текшириб кўриш имконияти берилмаганлиги ма'лум бўлади. Комиссия а'золари ҳатто бу ҳужжатларни қўлга ушлаб ҳам кўрмаганлар.

Гувоҳ Марковдан сўроқ қилиш эрталабки мажлисга кўчирилади.

ФАЛАСТИНДАГИ ВОҚИАЛАР

НЬЮ-ЙОРК, 1 июль (ТАСС). Нью-Йорк радиосининг 29 июньда билдиришига қараганда, инглиз ма'мурлари Қуддус Шарифни босиб олганлар. Шаҳар блан Фаластиннинг бошқа районлари ўртасида ҳарқандай алоқа узилган. Шаҳарда кўп киши қамоққа олинган. Яҳудий агентлиги ижроия комитетининг а'золари ҳам қамоққа олинган.

ЛОНДОН, 1 июль (ТАСС). Лондон радиоси билдиради: Фаластиндаги тинтув вақтида бир мингдан ортиқ киши, жумладан яҳудийларнинг бирқанча машҳур арбоблари қамоққа олинди. Инглиз ма'мурлари яҳудий агентлигининг биносини ишғол қилдилар.

Бундай чораларга яҳудий террорчи ташкилотларининг ҳаракатини сабаб қилиб кўрсатмоқдалар.

ЛОНДОН, 2 июль (ТАСС). Кеча Англия бош министри Эттли умум палатасида гапириб, Фаластиндаги аҳволни баён қилди ва Фаластиндаги воқиалар муносабати блан Англия ҳукуматининг кўрган тадбирларини асослаш учун далиллар келтирди.

ЛОНДОН, 2 июль (ТАСС). Рейтер агентлиги билдиради: 29 июньда Англия ташқи ишлар министрлигининг вакили Фаластиндаги яҳудий агентлигининг отоқли а'золарини қамоққа олиш тўғрисида Англия ҳукуматининг чиқарган қарори тўғрисида шу ҳафтанинг бошида Америка Қўшма Штатлари ҳукуматини хабардор қилганлигини билдирди.

ВАШИНГТОН, 2 июль (ТАСС). Оқ Уй расмий баёнот э'лон қилди. Бу баёнотда айтилишича, Трумэн Фаластиндаги сўнгги воқиалар муносабати блан таассуф билдирган ва Англия ҳукумати яҳудийларнинг раҳбарларига қарши чора кўришдан аввал Қўшма Штатлар блан маслаҳатлашмади, деган. Трумэн инглиз ма'мурларининг қамоққа олинган яҳудийларни тез орада бўшатишларига умид билдирди.

Оқ Уй баёнотида яҳудийларнинг раҳбарларидан Уайз, Гольдман, Липски ва Сильверларнинг Трумэн ҳузурига кириб чиққанлиги билдирилади.

ВАШИНГТОН, 2 июль (ТАСС). Америка Қўшма Штатлари давлат секретари вазифасини бажарувчи Ачесон матбуот конференциясида мухбирларнинг саволларига жавоб қайтариб айтдики, Қўшма Штатлар инглизларнинг Фаластиндаги яҳудий раҳбарларини қамоққа олиш тўғрисидаги ниятидан хабардор қилинмаган эди.

ПОЛА ШАҲРИДА ФАШИСТЛАРНИНГ ИҒВОГАРЛИГИ

БЕЛГРАД, 2 июль (ТАСС). Белград радиоси «Глас Истре» газетасининг бир хабарини эшитдирди. Бу хабарда 200 кишидан иборат фашист босмачилар Пола шаҳар Миллий Озодлик фронтининг органи бўлмиш «Иль ностро жорнале» газетасининг редакциясига ҳужум қилганликлари билдирилади. Редакция биносига яқинлашиб келган бир тўда ишчилар фашистларга қаршилик кўрсатганлар. Босмачилар редакция биносига бостириб кирмоқчи бўлганлар, аммо улар бунга муваффақ бўлаолмаганлар. Шу ерда пайдо бўлган граждан полициясининг вакиллари фашистларни ҳайдаб юбориш ўрнига, уларга ёрдам берганлар. Полиция ходимлари фашистларнинг ёрдами блан эшикларни бузиб, бинога кирганлар ва қўлларига тўппанча тутган ҳолда бино ичидаги ҳамма хоналарни айланиб чиққанлар, у ердаги редакция ходимларини калтаклаганлар. Сўнгра улар редакция ходимларини ва 54 ишчини қамоққа олиб кетганлар.

Кечаси граждан полицияси Юлия ўлкаси партизанлар жамияти ва коммунистлар партиясининг биноларига, ишчиларнинг уйларига, Ёшлар уйига ва Пола шаҳар бирлашган касаба союзларининг биносига бостириб кирган.

Шу муносабат блан Пола шаҳар славян-итальян антифашист иттифоқи шаҳар комитети иттифоқчиларнинг ҳарбий бошқармасига норозилик телеграммаси юборган ва фашистлар методи блан иш кўраётган граждан полициясига қарши шошилинч чоралар кўришни талаб қилган.

ФРАНЦИЯ УМУМИЙ МЕҲНАТ УЮШМАСИНИНГ ТАЛАБИ

ПАРИЖ, 3 июль (ТАСС). Умумий меҳнат уюшмасининг бош секретарьлари Фрашон ва Жуолар матбуот вакилларига айтган сўзларида иш ҳақини умуман 25 процент ошириш ҳақида уюшманинг чиқарган қарорини ма'қулладилар. Бу қарор улар йўқ вақтда чиқарилган эди.

Умумий меҳнат уюшмаси Министрлар советин раиси Бидонинг иш ҳақини 15 процент ошириш тўғрисида берган ва'дасини қониқарсиз деб ҳисоблаб, ўз талабини қувватлашга қарор берди.

4 июльда Парижда иш ҳақи ва нарх-наво масалаларини муҳокама қилиш учун иқтисодий конференция очилади. Конференцияда касаба союзлари, ҳукумат вакиллари ва корхона эгалари қатнашади.

Ўнг доиралар Умумий меҳнат уюшмаси мамлакатнинг умумий манфаатларини э'тиборга олмайди, деб уни айблаган эдилар. Жуо бунга жавобан айтдики, Умумий меҳнат уюшмаси Франциянинг умумий манфаатларини ва хўжаликни тезликда тиклаш зарурлигини э'тиборга олмаганида, мамлакатда иштошловлар оддий бир ходиса бўлиб қоларди, деди.

Ленинград — Лондон ўртасида кема қатнови бошланди. Ленинград денгиз савдо портидан Ленинград — Хельсинки — Стокгольм — Лондон маршрута бўйлаб «Сестрорецк» кемаси биринчи бўлиб сафарга чиқди. **Суратда:** «Сестрорецк» рейсга жўнаш олдидан.

В. Федосеев фотоси (ТАСС фотохроникаси).

ЯНГИ НАРХ БЛАН САВДО ҚИЛИШНИНГ ДАСТЛАБКИ КУНЛАРИДА

СССР Савдо Министрлигининг буйруғига мувофиқ 2 июльдан бошлаб Особторг дўконлари саноат молларини камайтирилган баҳоларда сота бошлади.

Шу муносабат блан Тошкентдаги марказий Универмагда (директори ўртоқ Журавлева) дастлабки икки кун мобайнида жуда кўп миқдорда саноат моллари, жумладан 915 минг сўмлик ип газлама, 410 минг сўмлик ипак газлама, 190 минг сўмлик трикотаж моллари, 970 минг сўмлик галош ва бошқа моллар сотилди. Аҳолининг айниқса пойафзал, металлдан ясалган хўжалик идишларига талаби зўр. Универмаг 2 кунда 830 минг сўмлик чармли пойафзал ва 320 минг сўмлик хўжалик идишлари сотди. Бу эса, 1 июльгача ҳар куни қилинган савдодан бир неча ўн баравар ортиқдир. Универмагда 2—3 июль кунлари ҳаммаси бўлиб беш ярим миллион сўмга яқин савдо қилинди.

ЎЗБЕКИСТОН ФИЗКУЛЬТУРАЧИЛАРИНИНГ ВАКИЛЛАРИ МОСКВАГА ЖЎНАБ КЕТДИЛАР

3 июльда Ўзбекистон физкультурачиларининг вакиллари Бутун Иттифоқ физкультурачилар парадида қатнашиш учун махсус поездда Москвага жўнаб кетдилар. Уларни кузатиш учун вокзалга шаҳар меҳнаткашлари, партия, совет, жамоат ташкилотлари ва спорт жамиятларининг вакиллари тўпландилар.

Москвага жўнаб кетганлар орасида Бутун Иттифоқ физкультурачилар парадида бирнеча йилдан буён қатнашиб келаётган ва биринчи марта Москвага бораётган йигит ва қиз физкультурачилар, улуғ ватан уруши қатнашчилари, орденли ва медальли спортчилар бор. Буларга та'лим берган ўқитувчилар ҳам бирга жўнаб кетдилар. Пойтахт аҳолиси физкультурачиларни зўр хурсандчилик блан кузатиб қолди.

ЎЗБЕКИСТОНДА ИЮЛЬ ОЙИДА ОБ-ҲАВО

Об-ҳаво бюросининг ма'лумотларига қараганда. июль ойида ҳарорат мў'тадил бўлади. Июльнинг биринчи ўн кунлиги ва охирги беш куни бироз совуқроқ бўлади, бу вақтда кечаси ҳарорат 15—20 даражагача, кундузи эса, 26—32 даражагача етади. Июльнинг ўртасида кун иссиқроқ бўлади, броқ, кундузги ҳарорат 38—40 даражадан ошмайди. Қорақалпоғистон ва Ўзбекистоннинг ғарби-жанубий районларида ҳаво 40—44 даражага исийди.

Июль ойида умуман ёғингарчилик бўлмайди, аммо Қорақалпоғистон, Фарғона водиси ва Самарқанд областининг айрим жойларида момақалдироқ аралаш ёмғир бўлиши эҳтимол.

Мас'ул муҳаррир ўринбосари
Р. САҲИБОЕВ.

ФЕЛЬЕТОН

„ЧИНИҚҚАН“ ОШҚОЗОН

Анатолий Петрович Селин ёшлигида ерга урса осмонга сакрайдиган шўх бола эди. Унинг бу ҳолини кўрган отаси:

—Шу ўғлим бир кун эмас-бир кун осмондаги юлдузни узиб оладида,—деб қўяр эди.

Астойдил ният қилган одам муродга етмай қолмас экан. Селин ўсиб-униб каттакон киши бўлди. Отаси айтгандек «жолон йигит» бўлиб юлдузни бенарвон урадиган бўлиб қолди. Селин кечаси кўчага чиқса, осмондаги юлдуздан 4—5 таси кам келмай иложи йўқ.

Фалакнинг гардиши блан шу уддабурон йигит Тошкент ёқилғи трестнинг бошлиғи бўлди.

Ўтин-кўмир деган нарса қишнинг дориси. Ўтин бўлмаса, қозоннинг кераги йўқ. Ўтинсиз (я'ни оловсиз) хом гўштнинг ўзини ейдиган вақтлар тахминан юз минг йиллар орқасида қолиб кетди. Уддабурон Селин туғилмасдан аввал ҳам буни яхши билар эди.

Хуллас Селин духоба стол ёнига қўйилган юмшоқ ўриндиққа ўлтиргач ўз кабинетини кўздан кечирди, кейин нохотдек тугмачани босиб, секретарьни чақирди.

— Менга трестнинг обрўли ходимларини чақиринг!

Селин ўз олдига кирган ходимларга фақат битта савол берди:

— Икки карра икки қанча бўлади?

— Икки карра икки тўрт бўлади,—дейишди ҳайрон бўлган ходимлар. Аммо склад мудири Мирзабоев бу илмоқли саволнинг ма'носига дарров тушиниб, жавобга ҳозирланиб турди.

— Хўш ўртоқ Мирзабоев, айтингчи, икки карра икки қанча бўлади?

Мирзабоев қайн отаси қаршисида турган куёвдек ерга қараб кулди. Кейин Селинга қаради.

— Икки карра икки... тўғрисини айтайми, сизга қанча керак бўлса шунча.

Селин кулиб юборди. Мирзабоевнинг қўлини қисди.

— Баракалла, иш кўрган йигит экансиз!

Бу икки уддабурон йигит қўлга-қўл бериб ишга киришиб кетишди.

Мирзабоев трестдаги «иғвогарлар» тўғрисида тушинтира бошлади. Улар ишни склад атрофига қўйилган қоровулларни ўзгартиришдан бошлашдилар. Кейин Мирзабоев трестда Богданский, Бикасов каби «дуруст» одамлар бор эканини уқдирди. Қоровулларнинг бошлиғи Қодиров тўғрисида гап бораётганида Мирзабоев елкасини қашлади.

— Шу қанақа одам?—деди Селин.

— Расво одам. Ҳамма иғво шундан чиқади. Ўзига ҳам қилмайди, ўзгага ҳам. Складдан ҳаддим сиғиб, унча-мунча нарса олсам, дарров қовоғини солади. Уни ҳайдаш керак.

Уларнинг суҳбати тугамаган ҳам эдики, Қодировнинг ўзи кабинетга кириб қолди.

— Хизмат ўртоқ Қодиров? деди Селин.

— Бикасов деган ходимингиз ярим тонна кўмирни ўғирлаб чиқиб кетаётган экан, ушлаб олдим.

— Ҳим!... деди Селин. Кейин папирос чакиб, уёқ-буёққа юрди.

— Атиги ярим тоннанинг ўзими? Ердамчимнинг ўзига айтиб қўяқолмабсизда.

Қодиров индамай чиқиб кетаётган эди, Селин уни тўхтатди.

— Ўртоқ Қодиров, тобингиз қочиб турибди шекилли, чарчабсиз. Отпускага чиқмайсизми. Шундай қилинг. Кишига соғлиқ керак. Дам олиб қайтгангиздан кейин, қўлни-қўлга бериб иш бошлаймиз.

Қодиров ўрнидан туриб бир нима демоқчи бўлган эди, телефон жиринглаб қолди. Селин туриб трубкани олар экан:

— Сизга жавоб ўртоқ Қодиров,—деди.

Қодиров нолож кабинетдан чиқди. Бир айланиб келганида, э'лонлар тахтасида «ўртоқ Қодиров биринчи июньдан бошлаб ўз ихтиёри блан бир ойлик меҳнат отпускасига чиққан деб ҳисоблансин» деган буйруқ турар эди.

Селин бу «хавфли иғвогар» одамдан осонликча қутилди. Энди енг учида бўладиган ишларга хотиржам киришди.

Июнь ойининг 16-нчи кунида «Қозоғистондаги саксавул конининг ишчиларига 13,5 тонна саксавул юборилсин» деган мазмунда 6643 рақамли буйруқ чиқазилди. Бу саксавуллар ўша куннинг ўзидаёқ трест атрофида хира пашшадек ўралишиб юрган савдогарларга сотиб юборилди.

Эртаси трестнинг шофери Долгополов хўжайинга ўзини яхши кўрсатиш учун озроқ даст'ёрлик қилди, я'ни складдан 3 тонна кўмир олиб бозорга пуллаб келди. Селин пулни санамай «бу ҳам бўлса худонинг бергани, яшанг азамат!» деб киссасига солиб қўйди.

Долгополовнинг номига ёзилган битта пропуска блан (пропуск № 1374) шу куни бир машина ва тўрт арава кўмир кўчага чиқарилди.

Сулаймон ўлдию, девлар қутилди, дегандек Қодиров отпускага чиқазилиб, Селиннинг бўладигани бўлди.

Қодировнинг отпуска муддати тугаб ишга қайтиб келадиган кунлари яқинлашди. Селин бошқа бир тадбир ўйлаб топди. Янги буйруқ чиқарди.

«Қодиров ўз ихтиёри блан Қозоғистонга ўтин тайёрлаш учун доимий ишга юборилсин».

Селин ўз ақлига ўзи тан берди шекиллик, калласининг орқа суягини беозоргина силаб қўйди.

Агар Қодиров шу блан тинчиб кетса, Селин анча хотиржам бўлади, я'ни 5 бармоғини баравар оғзига тиқзди. Складдаги ҳамма ўтин-кўмирларни ўзи еб қўяди.

Селиннинг ош қозони тошни ҳам ҳазм қилади дейишади. Аммо шунча саксавул унинг қорнидан тешиб чиқмасмикин?

САЙДАҲМАД.

ТЕАТРЛАРДА:

ҲАМЗА ТЕАТРИДА — 5, 6, 7 июльда **Муҳаббат.**

ЁЗГИ КИНОТЕАТРЛАРДА:

«РОТ-ФРОНТ» — **Урушдан кейин** кеч соат 6 да; «НАВОИЙ» **Царицин мудофааси;** «9-нчи МАЙ» — **Денгиз сафарида;** «ОКТЯБРЬ» — янги овозли бадиий кинокомедия **Насриддин афанди** (ўзбек тилида); «ВАТАН» — **Насриддин афанди** (ўзбек тилида); «ХЕВА» — янги бадиий америка фильми **Балерина;** «ИСКРА» — **Ўғиллар;** «УДАРНИК» — бадиий рангдор фильм **Тош гул;** «ТЕЛЬМАН» — **Ўғиллар;** «ПОБЕДА» — **Маскарад;** «ВЕСНА» — **Зигмунд Колосовский.**

ҚИШКИ КИНОТЕАТРЛАРДА:

«ИСКРА» — кундуз ва кечқуруни иккала залда **Олтин сўқмоқ;** «ЎЗБЕКИСТОН» — кундуз ва кечқурун **Арсен;** «НОВОСТИ ДНЯ» кундуз ва кечқурун **Бой келин.**

«Главкинопрокат» Ўзб. контораси
кинотеатрларда кўрсатиш учун
ОНА ВАТАН
деган янги овозли ҳужжатли фильм чиқарди

Режиссёрлар — Сталин мукофоти лауреати **Б. Беляев, Ф. Киселев,** текст авторлари — **Е. Кригер, Ю. Смирнитский,** текстни ўқийди — **Л. Хмара,** музика — хизмат кўрсатган сан'ат арбоби **Д. Блок, А. Ройтманларники.**

Бу фильмни Қизил Байроқ орденли Ҳужжатли фильмлар Марказий студияси ишлаган.

«Главкинопрокат» Ўзб. контораси
кинотеатрларда кўрсатиш учун
БАЛЕРИНА
деган янги овозли бадиий америка фильми чиқарди.

Режиссёр — **Григори Ратов,** музика — **Дэвид Рэксиниики,** балетмейстер — **Адольф Больм.**

Бош рольларда: **Конард Вейдт, Лоретта Янг, Дин Жеггер** ва бошқалар.

Бу фильмни «Колумбия» кинофирмаси ишлаган.

ТуркВО Военторги Тошкент бўлимининг промкомбинати
трикотаж цехининг тугатилиши муносабати блан
БУЮРТМАЧИЛАРДАН СУРАЙДИКИ **БУЮРТМАЛАРИНИ**
1946 йил 15 июльгача
ОЛСИНЛАР.

Кўрсатилган муддатгача олинмаган буюртмалар, Савдо министрлиги томонидан тасдиқланган қоидаларга мувофиқ сотилажак.

Тошкент шаҳар, Сталин район. 13 бўлим халқ суди билдирадики, Ш. Одилованинг И. Маҳмудовдан ажралиш ҳақидаги аризаси судда кўриш учун қабул қилинди.

УзССР Тўқимачилик саноати министрлигига
аппаратда ва жойларда ишлаш учун:
электрик, механик, бинокор ва меҳнат экономисти
инженерлари ва техниклари,
слесарьлар, токарьлар, электромонтёрлар, старший бухгалтерлар, секретарь-машинисткалар, русча машинисткалар, кадр инспекторлари
КЕРАК

Хоразм кўчаси, 51-нчи уй, 26-нчи хонада кадрлар бўлимига мурожаат қилинсин.

Тошкент область, Ўртачирчиқ район: 1-нчи бўлим халқ суди билдирадики, Ҳ. Юнусовнинг Т. Қосимовадан ажралиш ҳақидаги аризаси судда кўриш учун қабул қилинди.

Алоқа министрлигининг ҳарбийлаштирилган охранасига
ЎҚЧИЛАР КЕРАК
(эркак ва хотин-қизлар)

Иш шартлари: бир кечаю-кундуз ишлаб, икки кечаю-кундуз бўш бўладилар. Адрес: Тошкент шаҳар, Куйбишев шоссе, 23-нчи уй. Отряд штабига соат 9 дан 17 гача учрашилсин. Телефон — 32470.

Тошкент шаҳар, Москва район, 16 бўлим халқ суди билдирадики, Р. Н. Рубиновнинг М. А. Острицкаядан ажралиш ҳақидаги аризаси судда кўриш учун қабул қилинди.

Тошкент шаҳар «Қизил Ўзбекистон» ва «Правда Востока» босмахонаси.
Тиражи 64,5 минг Р. 00797.